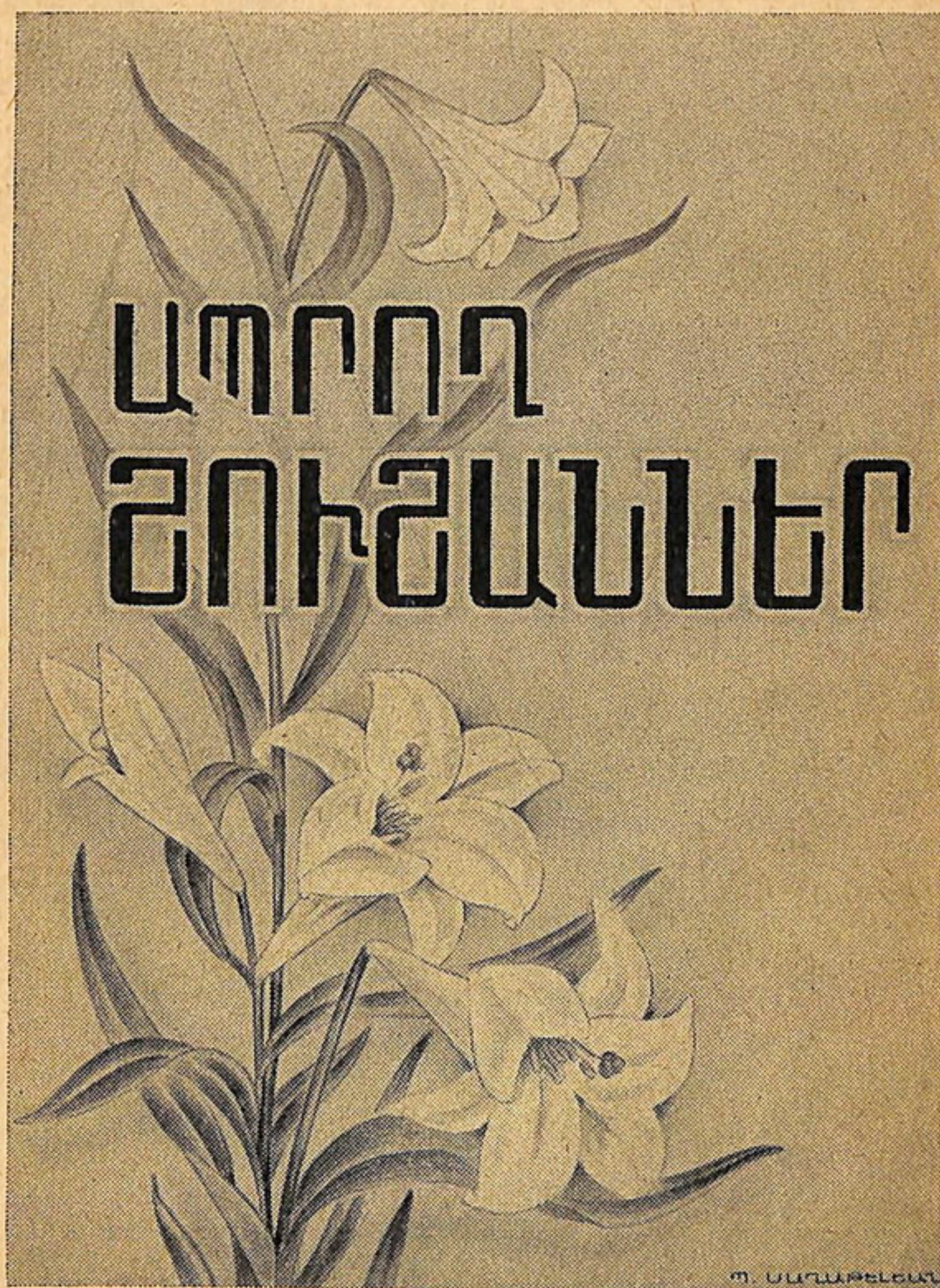

ՆՈՒԱՐԴ ՕՏԱՃԵԱՆ

ՆԱԶԵՆԻ ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ԱՊՐԻԴ ՇՈՒՇԱՆՆԵՐ

Պ. ՍԱՐԳՍԵՅԵԱՆ

Gen. & Capt. Henry H. Henshaw
Brigade Engineer

Jan. 10-1959
Up to

ՆՈՒԱՐԴ ՕՏԱՃԵԱՆ
ՆԱԶԵՆԻ ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

891.99

0-

ԱՊՐՈՂ

ՄՈՒՆՍԱՆԵՐ

A 2629

Տպագրութիւն
«ԷԼՄԱՍ-ՍԱԹԻՆ» ՏՊԱԳՐԱՏԱՆ
Եռնիքի Սիթի, Ն. Ճ.

1947

ՅԱՌԱԶԱԲԱՆ

Նուարդ եւ Նաղենի Տէր Միքայէլեան քոյրերը՝ որ 1927-ին հրապարակ եկած էին Շուշաններ բանաստեղծութեանց հատորիկով, ուրախ ենք որ 1947-ին կ'երեւան նորէն Շուշաններու երկրորդ գիրքով մը:

Նուարդ՝ որ ամուսնութեամբ եղած է այսօր Տիկ. Օտաճեան, չէ 1927-ի անփորձ, պատրանքներով լեցուն աղջիկը՝ որ դոգը դաշտի ծաղիկներով, ձեռքը վարդի փունջերով, ծովուն ու հովին երգերով, պուրակներու եւ աստղերու արանքներէն կը խօսէր համարձակ իր սիրած տղուն:

Նուարդի պատրանքներով ու համբոյրներով օծուն հոգին, տարիներու փորձառութեամբ ու ապրումներով դտած է տակաւ իր բնականոն վիճակը: Այլ եւս այն խանդավառ, սիրաբորբոք աղջիկը չէ՝ որ 1927-ին կ'երգէր արեւոտ վառ սէրը, ամպերուն տակէն դուրս կը հանէր աստղերը հատիկ հատիկ, որ լաղաւարդ ծովերը կը լացնէր, դաշտերը կարմիր ու կանաչով կը հագունեցնէր եւ իր կաթիլ կաթիլ արցունքներով, սիրտը իր սիրած տղուն սրտին կը քամէր:

Ան՝ 1927-ին իր անուրջներուն անձնատուր կ'ապրէր մերթ պալատի մը եւ երբեմն ալ ծովերու խորը, կախարդօրէն հիմնուած կապոյտ տնակին մէջ: Զգայնութիւններով ու տարփանքով լեցուն հոգի մը՝ որ աներկիւղ եւ անշրջահայեաց, իրապաշտի մը անկեղծութեամբ, իր սրտին բոլոր ծալքերը կը բանայ սիրած տղուն:

Աւելի հին սերունդի մը կին բանաստեղծները՝ չեն կրցած ցոյց տալ առնական այն համարձակութիւնը, որուն ախոյեան

է կանգնած Նուարդ: Ֆրանսացի բանաստեղծուհիներ, նոյն իսկ
այսօրուան մեր նորահաս գրագիտուհիները՝ որոնք անգլիերէ-
նով կ'արտայայտուին կամ հայերէնով, շղարշի մը նրբին ծը-
փանքին միջոցաւ կը ջանան հովահրել իրենց սիրավառ սրտերը:
Ընկերական եւ ընտանեկան աւանդութիւններ, հակառակ իրենց
դարաւոր հոլովումներուն, որքան ալ մաշուած ըլլան, տակաւին
կը պահեն կին գրողներու մեծամասնութեան համար, իրենց ա-
մօթխած պարիկի դիմակը:

Նուարդ իր առաջին երիտասարդութեան երգերը, այսպէս
անվախ ու համարձակ երգելէ վերջ, այս նոր գրքոյկին մէջ, հրա-
ժեշտ տուած է, իր ներշնչմանց այդ շրջանին, եւ այս անգամ
ջանացած է բացատրել կեանքը, ե՛ւ ժախտներու ե՛ւ դառնութեանց
մէջ:

Այսօր իր ամենէն խանդով, զուարթ ու թրթռուն զգացում-
ներուն մէջ կը զգացնէ թաքուն երկիւղը կամ կսկիծը վաղուան.

Վաղը ես գիտեմ լեռներու կողին,
Ոսկի ու արծաթ թափքփին կրկին.
Բայց վաղը արդեօ՞ք հոգւոյս երկնքին
Լոյսի նառագայթ մը պիտի փալփի՞...:

Այսօր ունի ողջմիտ ու տրամաբան հայեցումա՞ք իրերու եւ
անձերու վրայ, ուր միշտ սակայն իտէալ մը կը բացխփի:

Եթէ Նուարդի ոտանաւորները՝ որոնք ունին միշտ ներշնչում-
ներու ինքնութիւն, ունենային նաեւ իրենց իբրեւ սատար, գրչի,
լեզուի մշակոյթը, ճոխ բառարանի մը հետ, ինչ որ էական պայ-
մաններն են գեղեցիկ գրականութեան, իսկապէս արտադրած
պիտի ըլլար գրական գոհարներ, որոնք ինքնայատուկ տեղ տուած
պիտի ըլլային իրեն, փոքրաթիւ Հայ կին գրողներու ածուին մէջ:
Ապա թէ ոչ ի՞նչ գեղեցիկ պատկեր է հետեւեալը.

Կոտրած թւի պէս, ֆիւղ մը հոս ու հոն
Յուսահատօրէն իր կոնդին կ'իյնայ:
Երէկ այդ ֆիւղը մանեակ մ'էր կարծես
Սիրականի մը վրդին սիրակէզ:

Ըստե՛ս է թէ աստուածներու լեզուի բուն արտայայտութիւնը ոտանաւորն է : Նուարդ իր բանաստեղծութիւնները գրած է թէ-եւ ոտանաւորի ձեւով, սակայն ղուրկ են բոլորովին տաղաչափական օրէնքներէն :

Կարելի է ըսել սակայն՝ թէ ինքնայատուկ եւ խիստ հաճելի են Նուարդի ոտանաւորները երբ ինք անձամբ արտասանէ : Ան ղիտէ տալ անոնց շեշտ մը համակրելի ձայնով, այնպէս որ նոյն ոտանաւորները կ'առնեն դոյն եւ հոգի :

Քոյրը՝ Նազենի, բացարձակ ներհակն է իր զգացումներով, արտայայտութեամբ ու լեզուի կազմուածքով :

Նազենիի երգերը տխուր են ու մեղամաղձոտ . վաղուայ պատ-րանախար երիտասարդութիւն՝ որ թախիժ ու տխուր մթնոլորտ կը ստեղծէ :

Անշուշտ Նազենի եւս ունի երիտասարդի հրաբորբոք զգայ-նութիւն ու սէր . բայց պահպանողական է իր արտայայտութեանց մէջ, զգոյշ ինչպէս ռոմանթիզմով ու միսթիք խորհուրդներով տարուած բոլոր գրողները : Անոր անբիծ կոյսի հոգին կը թա-փառի ծաղիկներու մէջ, կաթնաղբիւրի սպիտակ քարերու վրայ, ճերմակ երազներով, փափկազգաց տեսիլներով, նոր յոյսերով ու նոր խոհալ տարփանքներով :

Ահա իր տենչանքները .

Արշալոյսէն համբուրուած, ծաղկածորան լեռներու
Հրայրքին մէջ բանտրուած, քոյրով, բոյրով առլեցուն .
Հովուուհիի գունագեղ տարագին մէջ պլլուած,
Հեռու տանջող իդօերէ, սպասէի իմ սիրած
Գառնուկներուս լոյս հօտին՝ իմ երգերով հմայուած :

Նազենի կարդացած է Ֆրանսայի բանաստեղծներ՝ որոնց անցողակի մէկ ստուերը կը զգացուի իր ոտանաւորներուն մէջ :

Դաշտի ծաղիկներ, վայրի ծաղիկներ, ո՞վ ձեզ չսիրեց
Ու ձեզ չերագեց ու խոնարհելով, հատ հատ քաղելով

Կանաչ շիւղերով, իրար կապելով կուրծքին չսեղմեց,
Յուզուած հոգիով, ներկայ կամ անցեալ սիրոյ յոյգերով:

Քնարերգութիւն է Նազենիի գրիչը, իր սրտի բոլոր խանդա-
ղատանքը, տարփանքը կ'արտայայտէ դաշտի ծաղիկներուն,
հովուի հօտին, երկնքի աստղերուն: Փափուկ եւ զգայնիկ հոգի:

«Վազէ՛ կառաչար»ը, որ ներկայ հատորին լաւագոյն էջերէն-
մին է, կը յիշեցնէ ինձ մեր այնքա՛ն սիրելի հեղինակաւոր վար-
պետ Ա. Իսահակեանի Աբու Լալա Մահարիի «Կարաւանը»:

Անշուշտ թէ Նազենիի գրիչը խնամուած է եւ աւելի հմուտ
լեզուին ու ոտանաւորի կանոններուն:

Նազենիի երեւակայութիւնը սիրուն է ու փափուկ եւ ունի
յատկութիւններ թեւաւորելու իր բանաստեղծութիւնը: Բնու-
թեան դեղեցկութիւններու իր ներշնչումները, խանդաղալի հը-
պում կուտան իր կանաչի գրչին:

Մաքուր, բարի ու սրտագրաւ հոգի է Նազենի, բայց չունի
Նուարդի խիզախ ու ինքնուրոյն կերտուածքը:

Եթէ պայմանները եւ ժամանակը թոյլատու ըլլային աւելի
զարգացնելու իրենց միտքն ու լեզուն, այս զոյգ քոյրերուն սիրտը
միայն մէկ լարով պիտի չի թրթռար, այլ իրենց գրիչը ի սպաս
պիտի դնէին նաեւ ազգային ու հանրային հաւաքական ցաւերուն
եւ ուրախութեանց:

Կը մաղթեմ որ յաջորդ հատորի մը մէջ Նուարդ ու Նազենի,
հակին նաեւ ազգային մեծ յուզումներու վրայ, ինչպէս եւ ամ-
բողջ մարդկութեան:

ԶԱՐՈՒՀԻ ԳԱԼԵՄՔԵԱՐԵԱՆ

Նիւ Եորք, Մայիս 4, 1947

Մեր ողբացեալ անմոռաց Եղբայրներուն
(Գրիգորի, Դանիէլի եւ Ռուբէնի)
Խորունկ սիրոյ ջերմ խանդադատանքով
Քաղցր եւ մեզ վերապրեցնել Ձեզ՝

«ԱՊՐՈՂ ՇՈՒՇԱՆՆԵՐ»-ու

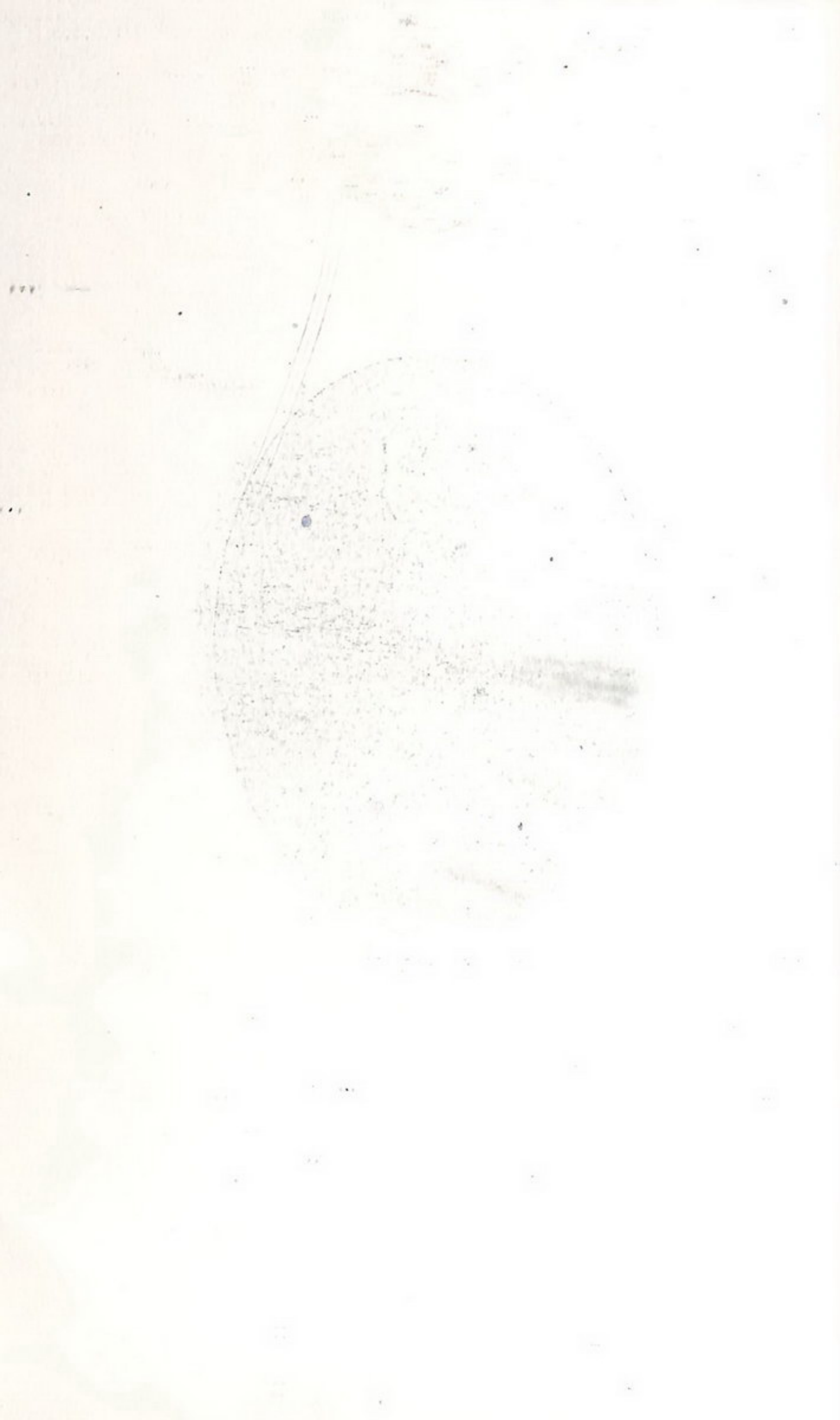
Անթառամ կուրծքին

Նիւ Եօք
Բարիզ

ՆՈՒԱՐԴ Է ՆԱԶԵՆԻ

ՆՈՒԱՐԴ ՕՏԱՃԵԱՆ

ԱՊՐՈՂ ՇՈՒՇԱՆՆԵՐ

ՆՈՒԱՐԴ ՕՏԱՃԵԱՆ

ՆԿԱՐԻՍ ԱՌՋԵԻ

Մի՛ նայիր դու, մի՛ նայիր,
Այդ նկարին գեղանի...
Նոր աշխարհի կեղծ լոյսերով,
Անհրապոյր շողերով՝
Նըկարուած է պատկերը այդ...

Մի՛ նայիր դու, մի՛ նայիր,
Տըղեկի մը պէս անխելֆ՝
Մի՛ հաւատար, մի՛ ցանկար,
Պատկերին այդ գեղանի...
Դիմայարդարը ինձ այսօր,
Դիմակ դըրաւ երեսիս...
Ու վրձինով վարպետի,
Կեղծ ժպիտ մ'ալ շրթներուս...
Անբո՛յր... ու չո՛ր ծաղիկ մ'ալ
Դրաւ ուսիս հոլանի.
Դերասան եմ ե՛ս այսօր,
Նոր աշխարհի խաղերով...:

Դեռ կը նայի՞ս, սիրալիր,
Այդ նկարին գեղանի...
Նայէ՛ խոր աչքերուն
Փիլիսոփայի ակնոցով...
Կռպերուն տակ տըխրամած՝
Ամպ ու անձրեւ է պատրաստ.
Թարթիչներու ծայրերէն,
Աղի, աղի կաթիլներ,
Հատ, հատ պիտի իյնան վար
Երբ որ գիրքը դու գոցես...:

ԳԻՒՂԻ ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ, ԿԱՄ ԱՆՁՐԵՒ

ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ԳԱԼԵՄՔԵԱՐԵԱՆԻՆ

Կուլա՛ն ծառերը, կուլա՛ն դառնօրէն,
Գըլուխնին տըխուր ի՛նչպէս կ'օրօրեն.
Կոտրած թելի պէս, նիւղ մը հոս ահա,
Յուսահատօրէն իր կոնդին կ'իյնայ...
Երէկ ա՛յդ նիւղը, մանեակ մ'էր կարծես,
Սիրականի մը վըզին բոցակէզ...:

Մո՛ւթ են լեռները, մըռա՛յլ ու տըխուր,
Մշուշն է բոներ հորիզոնը լուռ,
Մենաւոր գիւղին, որ դեռ երէկ էր,
Բորբ արեւին տակ հանդարտ կը նիքէր....:

Տէ՛ր, գիտե՛մ ես, այս քո խաղն է կեանքի,
Օր մը տխրութեամբ, օր մը ժըպիտով՝ ան պիտի սահի...
Վաղը, ե՛ս գիտեմ ծառերը նորէն,
Պիտ՝ գրկեն գիրար շատ գուարթօրէն:

Վաղը ե՛ս գիտեմ, լեռներու կողին,
Ոսկի եւ արծաթ թափթփին կըրկին....:
Բայց... վաղը արդեօ՞ք, հոգւոյս երկնքին,
Լոյսի նառագայթ մը պիտի փալփի՞....:

Քէցքիւ Մաունթէն, 1930

ՄԱՏՈՒՌ

Հոգիդ մատուռ մը թո՛ղ ըլլայ,
Լերան կողին առանձին.
Եւ դէմքդ մէջի սուրբը
Ինչպէս Աստուած մը լուսածին...
Ես սըգաւոր մէկ այրի,
Հաւատարիմ ուխտաւոր
Մոմեր վառեմ բոց ու հուր,
Պատկերիդ տակ լուռ ու մունջ.
Եւ ծունկի եւ ոտքի, նայուածքներով սիրալիր,
Մօտենամ, հեռանամ, սուրբ նըկարիդ ցանկալի...
Ու մեր հոգիները հըրավառ,
Բաղէդի պէս գիրկընխառ...
Դուն մատուռ ե՛ս ուխտաւոր,
Խունկի ծուխէն ալ գինով,
Լերան կողին իյնանք փլինք...:

Ս Պ Ա Ս Ո Ւ Մ

Նուէր
ՆԱԶԵՆԻՒՄ

Այս գիշեր վերը, լուսնակը նորէն,
Իր մէջքին ներմակ, նուրբ քող մը կապած
Փըռուեր պառկեր է, քալածոտ հարսի պէս...
Ու մազերը կախ, մինչեւ ծովերը,
Անթարդ կը նայի, կը խորհրդածէ,
Կարծես սիրելւո՛յն դարձին կըսպասէ...:

* * *

Այս գիշեր նորէն, հոգիս տըրտմօրէն,
Մութ անտառին մէջ, ծառի մը ետեւ,
Խոնաւ աչքերով՝ քեզի կըսպասէ...:

ՄԵԽԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Նուէր
ՍԻՐՎԱՐԴԻՍ

Մեխակներուն հետ գոյնգոյն,
Սիրտըս ալ շուտ, շուտ կը փոխուի.
Ծաղկամանիս մէջը լուռ,
Երբ տըժգոյն են մեխակներ,
Ու թռչնելու մօտ են ալ
Սիրտըս ցաւով կը լեցուի...
Ու անձկութեամբ կը յիշեմ,
Լըֆուած կոյսերն իմ ցեղիս...:

Երբ հանդիպիմ մեփ, մերմակ,
Մեխակներու ըսպիտակ,
Խինդ ու բերկրուն հոգիով,
Թռչունի վարդ կըտուցով,
Կըտցել կ'ուզեմ ե'ս հատ, հատ,
Մեխակներն այդ մերմակ...:

Մութ, մութ կարմիր մեխակներ,
 Երբ պատահի ինձ բերեն,
 Զերմութիւն մը կը յուզէ,
 Շրթունքներս թափշէ...
 Ու թելերըս հոլանի,
 Մեխակներուն հետ կարմիր,
 Շուրջիններս մըտերմիկ,
 Ուժո՛վ, ուժո՛վ կը գրկեն...:

Իսկ մեխակներ վարդագոյն,
 Գինովցընող բոյրերով,
 Երբ թարթափուն վար իյնան՝
 Ծաղկամանիս կողերուն,
 Սիրտս ու հոգիս միասին,
 Կը տանին ինձ՝ շա՛տ հեռուն...
 Ոսկեղջիւրի ափերուն...:

* * *

Ոսկեղջիւրի ափերուն,
 Մեխակները գոյնզգոյն,
 Դրախտէն թափուած հունտերու
 Ծաղիկներ են հարազատ...:
 Ծաղիկներ են հարազատ՝
 Մեխակները հայրենի,
 Որ ըզգըլտիչ բոյրերով,
 Յիշատակի մը պէս անո՛ւշ,
 Իմ մտփիս մէջ կ'արթըննան...:

Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ւ Մ

Բոց ու հուր, բոց ու հուր,
Ձեռքերն այդ ամուր,
Երբ այն օր, բաժանման,
Խօսքերով վրշտալի՝
Ձեռքերը ձեռքերուս,
Պինդ սեղմած... կը նայէր աչերուս,
Կը խօսէր, կը դիտէր
Հոգին իմ այդ տըրտում...
Վիշտով լի կը դողար...:

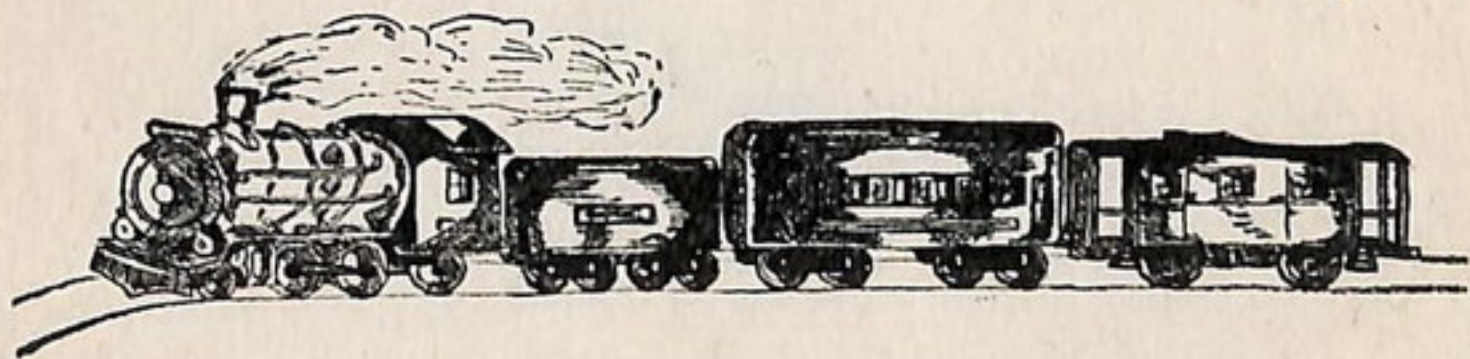
Եւ այսպէս վայրկեաններ,
Մէկ, երկու, լուռ ու մունջ,
Ահարկու ու տըխուր...
Աչք աչքի, մենք գամուած'...
Բայց յանկա՛րծ, բաժանման՝
Ահռելի'... գանգըն հնչեց...
Արթընցուց մեր սիրտերն,
Արիւնե՛ց իմ հոգին,
Ու բաժնեց, ձեռքերը,
Այդ տափուկ, երջանիկ...
Ու խոնաւ, ու հըպարտ,
Աչերէս ակամայ,
Ինկան վար արցունքներ...
Եւ այսպէս, սեւ ու մութ,
Շոգեկառքը շա՛տ անգութ,
Փըշփըշա՛ց... հեռացաւ,
Իմ սրբտին տալով ցաւ...:

Ակնարկներս աղաչող,
Շոգեկառքի երկաթեայ,
Անիւներուն կառչեցան...
Ե՛ս կանգնած շուարած՝
Թաշկինակ մը վարդագոյն,
Արցունքով քրջուած...

Օդին մէջ շարժեցի...
 Եւ նորէն ե՛ս տեսայ,
 Գլուխը պաշտելի,
 Հովին հետ խաղացող,
 Վարսերը սեւ գանգուր,
 Եւ աղուոր եւ խոշոր,
 Աչերէն շա՛տ տըխուր,
 Ակնարկ մը բոցով լի...
 Հրդեհեց ու փանդեց,
 Սիրտըն իմ քախծալի...:

Ու այսպէս հեռացա՛ւ,
 Շոգեկառփն այդ անգութ...
 Թողելով օդին մէջ՝
 Մուխ մը սեւ ահարկու...
 Մուխըն այդ լուռ ու մունջ՝
 Վըշտիս հետ գիրկընդխառն,
 Բարձրացա՛ւ մինչեւ վեր,
 Աստղերուն ամպերուն...:
 Լըռութիւն մը ահարկու,
 Խորհուրդով լեփ լեցուն,
 Այս կեանքին յաջորդեց...:
 Եւ անսիրտ անգգամ,
 Աշխարհն այս չարակամ,
 Դիտելով ցաւըս մեծ,
 Արեւոտ երկինքով,
 Բարձրաձայն հեզնանքով,
 Հա՛հ, հա՛հ, հա՛հ ժըպտեցաւ...
 Ու խընդա՛ց իմ վրայ...:

Պոսթոն, 1929

ԵՐԿՈՒ ԳԻՆՈՎ

Գինով աղջիկ,
Սէրով գողտըրիկ,
Գըլտոր, մըլտոր,
Մութ գիշերին,
Կ'իյնայ նամբայ...:

Գինով տըղայ,
Գինետունէն,
Դեռ նոր ելած,
Գըլտոր, մըլտոր,
Կէս գիշերին,
Տուն կը դառնայ...:

Բայց մութին մէջ,
Ճամբուն վրայ,
Կը հանդիպի,
Ճակատագրի՝
Իր նըմանին...:

Գիշերին մէջ
Երկու գինով,
Խենթ ու խելառ,
Իրար գրկած
Կը քնանան
Լուսինին տակ...:

Առաւօտուն,
Արշալոյսին,
Ոստիկան մը,
Փայտովըն իր,
Կ'արթընցընէ,
Գինովներն այս...:

Որոնք ժրպտուն
Ու շուարուն,
Կ'ելլեն ոտքի,
Ու աչք, աչքի,
Երկա՛ր յառած...
Կը բաժնուին՝
Մին աջ, մին ձախ...:

ԲԱՂՁԱՆՔ

Կ'ուզեմ ըլլալ ես ծովեր,
Կապոյտ մարմին քաւիշէ,
Որ գըրկիս մէջ մեղմօրէն՝
Տըխուր հոգիդ օրօրեմ...
Եւ ալֆերով փրփրալի,
Իրար գրկեմք ու պարեմք...

Կ'ուզեմ ըլլալ ե'ս արեւ,
Տէր ու իշխան երկրի,
Ազատօրէն այցի գալ
Տընակիդ մէջ ցանկալի...
Եւ հարազատ մօր մը պէս՝
Գգուեմ փակատդ ու մազեր,
Ու մենաւոր որք սըրտիդ,
Կեանք ու ժըպիտ շնորհել...:

Կ'ուզեմ ըլլալ ե'ս հրդեհ,
Կարմիր կուրծքով հրավառ,
Լեզուներով բոցավառ,
Որ երբ ուզես ժըպտիլ դո'ւ,
Այն կոյսերուն գեղադէմ,
Յանկա՛րծ... գրկեմ քեզի ե'ս
Բոց քեւերով շառաքոյր,
Եւ մոխրանանք գիրկընդիսան
Այս դաշտին մէջ ամայի...:

Զ Ո Ւ Ն Ի

Ամէն ծաղիկ բոյր չունի,
Ամէն աղջիկ համ չունի...
Ամէն փարոս լոյս չունի,
Ամէն տըղայ սէր չունի...:

Վերն աստղերը թիւ չունին,
Երկինքն անհաս, սին չունի,
Արեւն անվերջ կը ծագի,
Ծովերն անհո՛ւն ծայր չունին...:

Կարմիր վարդը կեանք չունի,
Սէրն անսահման՝ չափ չունի,
Այս սեւ կեանքը՝ վերջ չունի,
Անգութ Աստուած՝ խիղճ չունի...:

Ֆիլատելֆիա, 1930

Հ Ո Ք Ի Ն

Հոգին առանձին կը նեղուի,
Նոյն իսկ չապրիւր շատ երկար...
Կը զարմանամ թէ ինչո՞ւ,
Զոյգ հոգիներ չեն ըլլար,
Ու առանձին դըռնփակ՝
Խըցիկներու մէջ խոնաւ,
Կուլա՛ն, կուլա՛ն միս մինակ...:

ԿԵԱՆՔԸ ՓՈԹՈՐԻԿ

Աղւոր մէկ տըղայ,
Լոյսի սիրահար...
Լոյսերէն ծընած՝
Արա գեղեցիկ...:

Փըպտուն մէկ արու,
Աչերով աղու,
Բոց, բոց շրթներով՝
Ուժեղ թւերով,
Սիրել լաւ գիտցող...:

Կամ՝ աղւոր երգիչ,
Երգերով դիւթիչ,
Սիրտդ օրօրող՝
Մէկ անգին վըհուկ...:

Ուզածիդ չափ շա՛տ,
Սէրով անսպառ,
Կեանք ու արեւէ,
Որ քեզ կը կանչէ,
Իր գիրկը բոցէ...:

Զայն մը շա՛տ թափուն,
Փըսփսուք մը լուռ,
Ականջիս կ'ըսէ,
Հոգւոյս կըստիպէ...
«Նետուէ՛ կարմիր վարդ
«Օրէնքին գուարթ,
«Կեանքը փոթորիկ,
«Դուն ալ խաղալիք...»:

ՇԱՆԹԱՄԱՀ

Ալ մի՛ սիրեր, նրստէ հանդարտ,
Թըգեցի ա՛յս ծառին տակ,
Ու մի՛ խօսիր, նրստէ կողքիս,
Ծո՛վ մ'է այսօր, ծո՛վ մը հոգիս...
Արկածախրնդիր սիրտըս ահա,
Տըխրութեամբ լի, կը դողդողայ...:

Երկինքն է մութ, ծովըն է մրռայլ,
 Սուգ է այսօր բնութիւնն ալ.
 Փայլակն ահա արծաթափայլ,
 Օճապըտոյտ կը շողշողայ...
 Ու գոռացող ամպերուն հետ,
 Տեղատարափ անձրեւն ահեղ՝
 Կարծես Աստուծոյ սիրտըն է փլեր...:

Թըզենիի հընադարեայ,
 Խորհըրդաւոր այս ծառին տակ,
 Ալ մի՛ խօսիր, սուգ է հոգիս...
 Գըլուխդ գանգուր դիր իմ ուսիս,
 Վայրկեաններն այս երջանիկ,
 Մատի վրայ կը համրուին...
 Խենթ հոգիիս բաղձանքն է որ,
 Իրար գըրկած, շանթ մը յանկա՛րծ...
 Այս անձրեւին տեղատարափ,
 Ածխացնէ մեզ ծառին տակ...:

Մ Ո Ռ Ա Ց Ո Ւ Մ

Այլ եւս չե՛մ յիշեր քեզ...
Որպէս հայրենիքս մոռացուած.
Յիշատակներդ բոլոր,
Ժըպիտներդ, երգերդ աղուոր,
Կ'երեւին աչքիս, կը հըպին սրբտիս,
Որպէս ծաղիկ թունաւոր...
Մոռացած եմ այլեւս քեզ,
Ինչպէս արեւս հայրենի...
Ինչպէս ծովերը Ոսկեղջիւրի:

Ու հիմա դասալիք գինուորի պէս,
Ամէ՛ն ինչ, ամէ՛ն ինչ մոռացած եմ ես.
Իմ հոգիի ցուրտ գերեզմանին,
Զոյգ յիշատակներ կը հանգչին...
Արեւագարդ հայրենիք եւ սիրական Հայորդի...:
Բայց այլեւս նորոգուած է հոգիս խենթ.
Նոր աշխարհի լոյսերով...
Օտար երկինքն ու արեւ՝
Կ'ըլլան ինծի հայրենիք...
Օտար տըղան գեղադէմ,
Սիրոյս կ'ըլլայ բալասան...:

ՍԻՐՏՍ ԱՆԱՌԱԿ

Իմ անհատնում բաղձանքներէս մէկն է այս,
Որ անհանդարտ սիրտըս անառակ,
Սիրէ, սիրուի, տարբեր, տարբեր,
Հոգիներէ բարի կամ չար...:

Կընդդէման սիրտըս թեթեւ...
Թիթեռնիկի պէս անկայուն,
Արեւին տակ այս պըսպըղուն,
Միշտ սիրտէ սիրտ, ծաղկէ ծաղիկ,
Կեանքը փոխեց խաբկանքներով...:

Բայց ո՞վ գիտէ, փիլիսոփայ հայեամն ո՞ւր է,
Որ ըսէ ձեզ թէ՛ թիթեռնիկը անառակ է...
Ու սիրտէ սիրտ, թըռչըտելով՝
Ոսկեփոշի թափթըփելով,
Խաբել կ'ուզէ լուռ հեգնանքով...:

Արեւին տակ, տըղաներ շա՛տ...:
Այս պըսպըղուն թիթեռնիկը,
Երբ հանգչեցաւ իրենց սըրտին,
Մեծ հաւատքով ձեռք մը տուին...
Բայց խաբուեցա՛ն... վիրաւորուած...
Երբ որ թըռաւ թիթեռնիկն այս...:

Հոգիս անտես ու ծըպտուած,
Թիթեռնիկի դիմակին տակ,
Միշտ սիրտէ սիրտ ու անառակ...
Ոսկեփոշի թափթըփելով,
Կ'ուզէ՛ ապրիլ այս ձեւին տակ...:

ԽԵՆԹ ՍԷՐ

Իմ սէրը նըման է,
Կապոյտ երկնքի ոսկի ջահերուն,
Անթիւ, անհամար, արծաթ կաթնեղներ,
Սըրտիս կամարին վրայ են շարուեր,
Կը փայլին ժըպտին, կ'երգեն, կ'երագեն,
Նաշխուն աչուկներն սըրտիս կամարէն.
Բայց օր ալ կ'ըլլայ անոնք կը մեռնին,
Եւ ե'ս սըգաւոր, մըռայլ հոգիով՝
Կուլամ խենթի պէս....:

Իմ սէրը նըման է,
Բարի ծովերու սնդուս տարագին,
Շատ անգամ սըրտիս ջուրերուն լագուարդ
Նաւակներ սահին, երջանիկ գուարթ.
Արեւի շողերն ալ շրջմոլիկ պարով
Կ'իջնեն էութեանս խորքը հոգեթով.
Բայց օր ալ կ'ըլլայ, ո'չ արեւ կուգայ
Ո'չ լուսին կ'ելլէ, ու ե'ս միս մինակ
Լըփուած հոգիով կուլամ խենթի պէս....:

Իմ սէրը նըման է,
Աննըման սէրերու անշէջ բոցերուն,
Իմ սիրտը կ'ուզէ սիրել, մի'շտ սիրել...
Բարի հոգիով, քննուշ գգուանով.
Բայց օր ալ կ'ըլլայ, իմ սէրը սաստիկ,
Շանթ ու բոց եղած, խենթ մըտածումով
Կ'ուզէ սպաննել, արիւնը քափել,
Սիրած տըղային....:

ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ

Երբ աչերս վար նային,
Ինձ կը նայիս ե՛ս գիտեմ.
Երբ աչերս վեր նային,
Դու կ'ամաչես, լա՛ւ գիտեմ...:
Կ'ուզեմ որ քու աչերդ,
Գիշեր ցորեկ ինձ նային,
Կ'ուզեմ որ սեւ բիբերս,
Խորն աչքերուդ փանդակուին...:

Մեր աչքերը վառ աստղեր,
Քառեակներ բոց երկընփի,
Յաւէ՛տ իրար պիտ' նային,
Յաւէ՛տ իրար պիտ' ճուլուին...:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ

ՏԻԿԻՆ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ

Ոսկիի փռշի՝
Քո բերնէն հոսի,
Դանայեան կարաս,
Քո հոգին անհաս...
Նուրբ անտես թելով՝
Երկինքէն կախուած,
Որպէս մէկ Աստուած...:

* * *

Պարիկ մը քննուշ,
Կը պարէ քո շուրջ...
Ան կախարդօրէն,
Տիրած է սրբտիդ...
Բայց դու անգիտակ
Բանաստեղծ հոգի,
Սիրահար երգի,
Վարսերդ գանգուր
Հովերուն տուած,
Ճակատդ բարձր
Արեւին դիմաց,
Ոսկի սրբինգը,
Բոց շրթիդ դրած՝
Կ'երգես ու կ'անցնիս
Այս կեանքէն յիմար...:

ԴՄ ԲԱՆՏԸ

Թեւերուդ մէջը մեծ, անձկութեամբ քաշէ զիս,
Բանտարկէ, շղթայէ, ու սեղմէ չարաչար.
Որպէս չար յանցաւոր, անառակ բանտարկեալ.
Պատժէ ի՛մ շրթները հոգիիդ ուժգնութեամբ:

Աչքերս մեղաւոր, համբոյրով փակէ դո՛ւն,
Ծիածան երազներ, պահեն ինձ՝ միշտ արքուն...
Թո՛ղ տուր որ սիրտըն իմ՝ անկըշտում...
Սըրտիդ հետ պերճալսօս, միանան ու ձուլուին...:

Բանտիս մէջ երջանիկ, հացի տեղ շատ համբոյր,
Զուրի տեղ, շատ ժըպիտ, ծաղկի տեղ քըրքիռներ,
Գրգիռներ ինձի՛ տուր անխընայ, անխընայ...:

Այսպէս իմ բանտը մութ ու խոնաւ,
Դրախտ մը պիտ' ըլլայ...:
Մահանամ շղթայուած քեւերուդ մէջը բոց...
Ու փակուի երազկոտ, աչերն այս կըրակ,
Հանդարտի իմ կուրծքը ու հոգին,
Եւ քաղուի սրտիդ մէջ՝ բանտարկեալ աղջիկն այս...
Այրէ քեզ, սիրէ քեզ անհատնում ու անվե՛րջ...:

Փոքորկող հոգիս, ալֆերով հրավառ,
Ելաւ կանգնեցաւ նկարիդ առջեւ...
Ու մուրնով փայլուն, մուրնով մ'ոսկի,
Կոտրե'ց ու ֆանդե'ց նըկարդ լոյսէ...:

Աչերէդ հուր ցատկեց, շրթներէդ ալ բոց,
Այտերէդ արիւն, արիւն նուռի պէս...:
Յետոյ իմ ոսկի մուրնով ահռելի,
Սենեակիս ջահերը բոլո՛ր ֆանդեցի...
Ու ինկայ մութին, խաւարին մէջ լուռ,
Մոռնալ ուզեցի քեզ՝ քննել ուզեցի ե՛ս...
Քննել շա՛տ երկար, ալ չի արթըննալ...:

Բայց ինչո՞ւ նորէն նկարդ կախարդ,
Ելաւ գամուեցաւ սենեակիս պատին.
Եւ ո՞ր Աստուծոյն մատներն հրեղէն,
Լոյսեր վառեցին անթիւ անհամար,
Սենեակս ըրին, դրախտ եդեմական...:

Եւ ինչո՞ւ նորէն ե՛ս ոտքի ելայ,
Քո լոյս լուսեղէն նկարիդ առջեւ,
Ու նոր հաւատֆով՝ սէրով բոցակէզ
Պաշտեցի նորէն պատկերդ հըրեղէն:

ԿԱՅԾՈՌԻԿՆԵՐՈՒ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կարմիր աստղերը երկրնֆի,
Վար են թափեր այս գիշեր,
Ու պարտէզը ծաղկազարդ
Երկնակամարի է փոխուեր...
Այս ի՞նչ խաղ է ով Աստուած՝
Անգութ մարդոց ոտֆին տակ,
Աստղերը ինչո՞ւ են թափեր...:

կանանչագարդ ծառերու,
Նագելաշուք շարժումէն՝
Փայլուն աստղեր կ'իյնան վար,
Կայծռոիկներ անհամար...
Հոգիս հագիւ մօտեցած
Աստղի մը հետ խօսելու,
Ափսո՛ս, ափսո՛ս ահա ան՝
Կը մարմրի վերջանա՛յ...:

Ու տըխրութեամբ ե՛ս տեսայ,
Լոյս հոգիներ անհամար,
Ծաղիկներու գիրկընդխառն
Որ մարեցան անշշուկ,
Գինեմուլի մը կռպիտ՝
Քայլերուն տակը ցելսոտ...:

Հոս ուրիշ մը ե՛ս տեսայ,
Հագիւ ծառէն իջած վար,
Զար տըղեկ մը չարչրկեց,
Կրֆոտ ու բիրտ մատներով,
Եւ մարեցուց լոյսն աղուոր,
Զարանի ժըպիտով...:

Ալ ե՛ս յուզուած այս բանէն,
Տըխուր հոգւոյս ձայնին հետ՝
Զգո՛յշ, գգո՛յշ քալեցի,
Զըլլա՛յ, չըլլա՛յ աստղ մը վառ,
Իմ ոտքերուս տակ մարի...
Ու սրտաբեկ կեանքն այս,
Անիծեցի այդ օրէն՝
Որ երկինքը սանձարձակ...
Ոնրագործներ կը ծընէր...:

ՄԱՅՐԵՐԸ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Մայրերը այսօր Հայոց աշխարհի,
Պայծառ աչերով, շարան առ շարան,
Սէրով, գրգուսանով, բոյրով առլըցուն,
Իրենց մեծ տօնի կատարման համար,
Հրպարտութեամբ լի ի սպաս կուգան....:

Մայրերու օ՛րն է, այսօր, արեւոտ,
 Արեւ աչփերով՝ մայրերն ահա,
 Արեւէն ալ շա՛տ, սէր, կեանք ու գորով՝
 Մեզի շռայլէն մայրերն հարագատ.
 Ու խորհրդաւոր, զգացումով մեծ,
 Որչա՛փ շատ մայրեր, կեանքներն են գոհեր...

Մայրերու հոգին ծով մ'է ամեհի,
 Խորունկ, անսահման ու վըստահելի,
 Թաւիշի նըման, քննուշ այդ հոգւոյն
 Կըրնաս վըստահիլ գաղտնիքներդ դուն.
 Եւ իր խընկարկու շրթներէն բարի՝
 Ծրհնուքիւն ու գութ յանախ կը կաթէ...:

Ճըշմարիտ կ'ըսեմ ձե՛զ, բարեկամներ,
 Մայրերու սիրտը նըման է վարդի,
 Սեւ բոց աչփերը նըման արեւի,
 Ու համբերատար հոգին մայրական
 Նըման է ծովի... անհո՛ւն, անսահմա՛ն.
 Մայրը աշխարհ մ'է... Աշխարհն ալ մէկ Մայր...:

Նուարդ, 1935

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱԶՈՒՀԻՆԵՐՈՒՆ

Թո՛ղ ես ըլլամ երկինքներու Աստուածն ահեղ,
Կախարդական եղեմիս մէջ առանձին.
Եւ աղամանդ իմ աչերէն երբ կաթեն
Զգացումի, լոյսի, գութի վառ շողեր,
Առատութեամբ անոնք լեցուին՝ ձեր սիրտերուն մէջ բարի :

* * *

Ու այսպէս, իմ մատներուս տակ լուսեղէն,
Զուլուին, շինուին Կարմիր խաչեր գթութեան,
Ու աստղագարդ շղթաներով ամրապինդ՝
Զեր կարապի վիզերն ի վար փափկասուն,
Ե՛ս իմ ձեռքով պիտ' կախեմ...:
Ու այն ատեն ծընկաչոք՝ տըղամարդը եսասէր
Թո՛ղ խոնարհի, հաւատքով
Զեր անձնուէր կուրծքերուն եւ բոց խաչին հրեղէն :

ՏԷՐՈՋԸ ՊԱՏՈՒԷՐԸ

Նուէր
ԱՄՈՒՍԻՆԻՍ

Արեւոտ օր մը գարնան,
Աստուած բռնեց իմ ձեռքէն,
Տարաւ համբայ մը լուսաւոր,
Ուղիղ համբայ մը հեռաւոր...
Հոն երկու դուռ բացուեցաւ,
Ոսկեհամուկ գոյգ մը դուռ,
Յետ շրջեցաւ անշշուկ...
Եւ հրեղէն աչքերով՝
Սեւ սաքի պէս մազերով՝
Պարմանի մը ներս մտաւ...:

Տէրը նայեցաւ մէկ ինծի,
Մէկ ալ պայծառ տըղեկին.
Եւ իր արեւ աչքերէն,
Շանթեր թափեց իմ վրան
Ու խըստօրէն ըսաւ ինձ...
«Այս Հայորդին որ տեսար,
«Պիտի ցընդի վերանայ,
«Ծաղիկ ու բոյր պիտ' դառնայ,
«Հոգւոյդ պարտէզը պիտ' ըլլայ...
«Նայէ՛, որ լա՛ւ խընամես,
«Ապա թէ ոչ, կը պատժեմ քեզ»...:

Ես դողալով երկու հեղ,
Հաւանութիւն ցոյց տուի...
Եւ հիացիկ ակնարկով
Պատանւոյն քով կանգնեցայ...
Բայց ան արդէն կը փոխուէր,
Տեսակ, տեսակ գոյն կ'առնէր...
Աչքերն յանկարծ վազեցին,
Եւ այդ վազքէն կաթնաթոյր,
Ծընան երկու շուշաններ...:

Ու շրթներուն եզերքէն,
Մանուշակներ կը ծաղկէր.
Որոնց բոյրէն ե՛ս գիտով՝
Կիսանուաղ դիտեցի,
Որ ձեռքերն իր ուժեղ՝
Մեխակներու փոխուեցան...
Եւ ծունկերէն կը թոտած,
Շահագրամներ թափեցան.
Ու մարմըրուն սիրտն այդ,
Ճեղքուեցաւ նուրի պէս...
Ես չեմ յիշեր թէ ի՞նչպէս,
Հատիկներէն այդ նուրի,
Կարմիր վարդեր թափեցան,
Ու Հայորդին վերացա՛ւ...:

Ե՛ս շա՛տ յուզուած այս քանէն,
 Ծունկի եկայ հաւատով,
 Ու իմ խոնաւ աչքերով,
 Գութ խընդրեցի Տէրոջմէս...:
 Տէրը ժըպտուն ու քարի,
 Աստուածային ոգիով՝
 Ձեռքէս քունեց ու ըսա՛ւ.
 «Ա՛յս բուրալի պարտէզը,
 «Կեանքիդ ուղին թո՛ղ ըլլայ...
 «Մերք ըզգըլթիչ, մերք փըշոտ
 «Ծաղիկները պարտէզիդ,
 «Պարտիզպանի հաւատով,
 «Դո՛ւ քաջութեամբ խընամէ...
 «Երբ յուսահատ ե՛ս ու տըկար,
 «Տըրտընջացող ու շա՛տ ծոյլ...
 «Հաւատա դու իմ խօսքիս,
 «Պարտէզդ ա՛յս դրախտավայր,
 «Անապատ մը պիտ՛ ըլլայ»...:

1935 Դեկտ. 20
 Washington, D.C.

ԱԴԱՄԱՆԴ ՄԱՏԱՆԻՆ

Հանանչներով լուսազարդ,
Մատանին իմ աղամանդ,
Մատիս վրայ է ահա...
Խորհուրդներով փայլփլայ....:

Մէկ անժամօք տրտմութիւն,
Հոգւոյս վրայ կը նընշէ...
Ու չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ,
Մատանին այս հըմայիչ,
Ծիածանի գոյներով
Արեւին հետ գիրկընդխառն,
Պատին վրայ հոս ու հոն,
Սըրտիս հետը կը խաղայ...:

Մատանին այս թանկարժէք
Կեանք ու հոգի ստացաւ,
Ու հեզմանով բարձրաձայն
Ինծի այսպէս խօսեցաւ...:

«Խորութեան մէջ հոգիիս,
«Արեւազարդ ու կախարդ
«Կեանքի ոչինչն է գրուած...
«Յաղթանակի շողերով՝
«Ես քաջութեամբ կուգամ լոյս.
«Բոլոր կոյսերն աշխարհի
«Թիթեռներու պէս թեթեւ
«Լոյս շողերէս հըմայուած...
«Շուրջն օղակիս կը դառնան,
«Ու դիւրաբեկ սիրտերն այդ
«Կ'ըլլան հոգւոյս հըպատակ...:

«Հանդարտօրէն կը հանգչիմ,
«Նուրբ ու փափուկ մատներու,
«Բայց աղամանդ իմ սըրտին
«Հագիւ անոնք տէր եղած՝
«Պայծառօրէն կը կարդան,
«Վըհուկ հոգւոյս մէջը չար,
«Ոչընչութիւնն աշխարհի...:»

Կ Ե Ա Ն Ք Ը

Կեանքը գոյնզգոյն փետուր մ'է ֆնֆուշ,
Օդին ֆըմահան հոսանքէն տարուող.
Թեքել, շա՛տ քեքել խաղալիք մըն է ան,
Միջոցին մէջ՝ կեանքը այս դաժան...:

Դո՛ւն, կ'ուզես մընալ հո՛ւս, փարթամ նոխ կեանքին
Բայց, փոքորիկ մը անգութ հեգնանով մը մութ,
Հարուածով մ'ուժգին, կեանքդ քանկագին,
Կը նետէ՛... մինչեւ հոն, ուր որ չուզեցիր...:

Կեանքը անիմաստ, քեքել շա՛տ քեքել,
Փետուր մ'է ներմակ, կարմիր կամ սել.
Օդին ֆըմահան պըզտիկ հարուածէն՝
Օր մը արեւին ժըպտի երջանիկ,
Օր մը անձրեւոտ մութ ու փոքորիկ...:

Կեանքը յեղյեղուկ, յանախ անկայուն,
Առեղծուած ու մութ, հագիւ սկըսած,
Բաղձանքներուդ անքիւ, համրիչը ձեռքիդ՝
Հակառակ կամքիդ... ծերութիւնը կանխահաս,
Անըսպասելիօրէն, տանի ֆեզ գերեզման...
Կեանքիդ համրիչը դեռ դո՛ւ չի համրած...:

Մ Ա Յ Ր

Փըլատակող հոգիիս՝
Լոյսի մը պէս կուգաս դուն,
Ու խաւարում գիշերին,
Փարոս կ'ըլլաս իմ սըրտին...:
Օտարութեան այս ավիին՝
Սպառնալիք ու չարիք,
Երբ հալածել ուզեն ինձ,
Արեւի պէս ջերմօրէն
Վահան կ'ըլլաս իմ կուրծքին...:
Սուրբ հոգիովդ Յիսուսի՝
Տունըս յառաջ կը լեցուի.
Անխոցելի սիրտըն իմ,
Մա'յր... անունովդ պիտ' ապրի:

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

Զարչարանֆի գիշերն էր այդ,
Պըլպըլացող լոյսերուն տակ՝
Եկեղեցւոյ սուրբ խորանին,
Սուրբ պատկերը Յիսուսի,
Ամպերու հոյլ ծոցին մէջ՝
Խաչափայտին վըրայ լուռ
Խաղաղութեամբ կը հանգչի...:

Կը դիտեմ ես մարմինը մերկ մարգարէին,
Խաչուած կուրծքը, փուշէ պըսակը իր գըլխին...
Եւ նուազուն թաց աչքերէն կիսախուր...
Կաթիլ մ'արցունֆ լոյսի պէս, ջինջ այտերէն կ'իյնայ վար...
Ու գեղանի Մարիամները շնորհալի ծընկաչոֆ,
Սիրախորհուրդ ոտքերուն տակն Յիսուսի,
Գաղտնիքներով աուրցուն, ափերն իրենց այտերուն,
Եւ յուսահատ գըլխիկոր, թափեն արցունֆ յորդառատ:

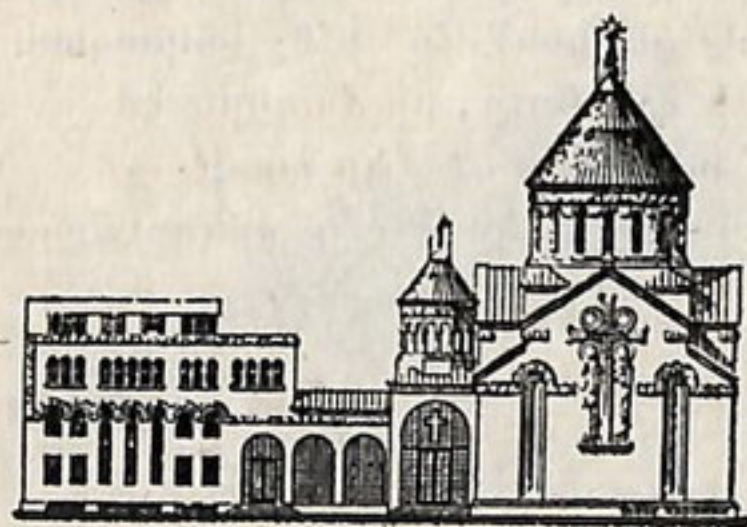
Մոմերը բոլոր աւետարանին,
Մէկ հատ, մէկ հատ կը մարին...
Աւելի՛ մութ ու խաւարում ժամուն մէջ՝
Վերջին մոմը կը փայլի,
Բոպիկ ոտքերուն տակը Յիսուսի...:

Ու այս, միստիֆ լոուքեան մէջ անխռով՝
 Դըպիրին ձայնը հոգեթով,
 Խաչուած Յիսուսի խօսքերով,
 «Ո՛ւր... ե՛ս... մայր իմ», կ'երգէ ան...
 Ու մութին մէջ արցունքներ,
 Խաչուած սիրտեր անհամար,
 «Ո՛ւր... ե՛ս... մայր իմ», կ'երգեն յար...:

Ու այսպէս դեռ հոգեշունչ,
 Գինովցընող խունկին հետ՝
 Ժամուն բոյրը հանելի,
 Կապոյտ լոյսեր պըլպըլուն՝
 Եւ անշշուկ խորհուրդներ,
 Եւ կաթիլներ արցունքի,
 Բոլորը մէկ գիրկընդխառն,
 Վաղուայ փառքով ալըցուն,
 Կ'օծեն մարմինն Յիսուսի...:

Խաւարումի ժամէն վերջ՝
 Հաւատքով լի, ու բարի
 Ժողովուրդը լուռ ու մունջ,
 Ակնարկներով պերճախօս,
 Իրենց ուսերուն անբաժան
 Ծանր ու թեթեւ խաչերով,
 Հատ, հատ կ'ելլեն ժամէն դուրս...:

Գրուած Եկեղեցւոյ մէջ 1935-ին

Ե՛ս այս գիշեր տըրտմութեամբ,
 Զրհորի մը խորութեան մէջ՝
 Եղբայրներու անցքը տեսայ...
 Որ լըռութեամբ ու ձեռք ձեռքի,
 Վեր նայեցան ինձ ժրպտելով...:

Լուսինը պայծառ անոնց դէմքին,
 Լոյս կը ցօղէր խաղաղութեամբ...
 Ե՛ս խելագար ծունկի եկած՝
 Անոնց բարի աչքերուն մէջ,
 Արցունքներս քափելով...
 «Եղբայրներըս է՛ք դուք իմին»,
 Բարձրաձայն կանչեցի...:

Եղբայրներս սիրակարօտ
 «Դո՛ւր»... կանչեցին միաբերան...
 «Դո՛ւ ջուր խըմէ այս ջրհորէն»:
 Սակայն ափսո՛ս... ձեռք մը ուսիս,
 Ինձ արթընցուց այս խոր ֆունէն...
 Ո՛չ եղբայր կար... ո՛չ ալ ջրհոր...
 Սակայն խօսք մը, ի՛նչ հարազատ
 Եւ ի՛նչ անուշ, որ փաղցրօրէն
 Իմ ականջիս դեռ կը խօսի...
 «Դո՛ւ ջուր խըմէ այս ջրհորէն»...:

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԵՒ ՍԻԱՄԱՆԹՕ

Երկու գրիչ, երկու ֆերթոդ,
Երկու աստուած անմահական...
Առաջինը լուսապայծառ
Արեգակըն է մեր սիրտերուն.
Իսկ երկրորդը որոտումի
Զաստուածըն է միշտ ամպագոռ,
Ու անձրեւ է տեղատարափ,
Անվե՛րջ արցունք մեր ցաւերուն...:

Երկու գրիչ, երկու աստղեր,
Երկու անհո՛ւն մեծ հոգիներ.
Առաջինը որպէս փարոս՝
Ծովերուն մէջ հրապարտօրէն
Լոյս կը սըփռէ մեր սիրտերուն...
Իսկ երկրորդը խրրոխտ ու գոռ,
Ովկիանն է փոթորկայոյզ...
Ու դատաւոր արդարութեան՝
Որ քաջաբար ձիւնափրփուր
Թո՛ւք կը նետէ մըռնչելով՝
Այս աշխարհի սեւ նակատին...:

1947

ԾՈՎՈՒՆ

Դո՛ւ պերնախօս քագաւոր,
Դո՛ւ տիրական աշխարհի...
Ո՞վ թղթատեց կապտորակ,
Ալիքներդ թերթ առ թերթ.
Կամ ո՞վ կարդաց, ծո՛վ, հոգիիդ
Մեծափարթամ գիրքդ անգին:

Ծով իմ հըսկա՛յ խորհրդաւոր,
Հընադարեան ծով գիրքիդ մէջ՝
Ի՛նչ հեփեաթներ, քատերական
Ի՛նչ մեծ խաղեր, չի կարդացուած,
Բանաստեղծի՝ ի՛նչ սիրային...
Անո՛ւշ երգեր ու արցունքներ,
Ծով հոգիիդ մէջ կորսուած են...:

Անծայրածի՛ր, մեծածաւալ,
Դու ամեհի առեղծուած,
Աստուածային գիրքդ կապոյտ,
Կը թղթատուի ինքըն իրմով...
Ու հովերու մաքուր շունչով՝
Թերթիկներդ փըրփուր, փըրփուր,
Կ'ելլեն երկինք շղշղալով...
Անհո՛ւն սըրտիդ մէջը հըսկայ,
Ի՛նչ ոնիրներ, ի՛նչ սեւ մահեր,
Ձի կարդացուած պատերազմներ...
Ի՛նչ գաղտնիքներ... դեռ ինչե՛ր կան...:

Դալիֆօրնիա, 1943

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Հայաստա՛ն, քեզ չի տեսայ,
Լոկ անունովդ ապրեցայ.
Ի՞նչպէս կրնամ երգ մը գրել,
Երգ մը ուժեղ, արժանի քեզ.
Օտարութեան մէջ խորքացած...
Թոքովանք մ'է երգը իմին:

Երկնահամբոյր Արարատիդ,
Ու դաշտերուդ գովքը, բոյրը,
Հեռուներէ՛ն ե՛ս իմացայ...
Քո աստղագարդ երկրնփին տակ՝
Զի քալեցի՛, ու չի կերայ,
Անուշահամ ու օրհնուած
Խաղողներդ ողկոյզ, ողկոյզ...
Ի՞նչպէս կրնամ ե՛ս տաք շունչով,
Տաք մը հիւսել Մասիս սարիդ...
Նոր աշխարհի մէջ խորքացած՝
Թոքովանք մ'է երգը իմին:

Բայց, երբ օր մը հայրենական
Մեր տուրք հողին ոտքս դնեմ,
Ու արեւոտ ու հարազատ
Շունչդ զգամ ազատօրէն,
Աղբիւրներուդ գուլալ ջուրը,
Երբ որ խըմեմ ու յագեցնամ...
Հայաստան իմ, հաւատա՛ որ,
Աստուածային երգ մը ունիմ՝
Հոգւոյս խորը քեզի համար:

ՆԵՐՔՆՈՒՂԻՒՆ ՄԷՋ

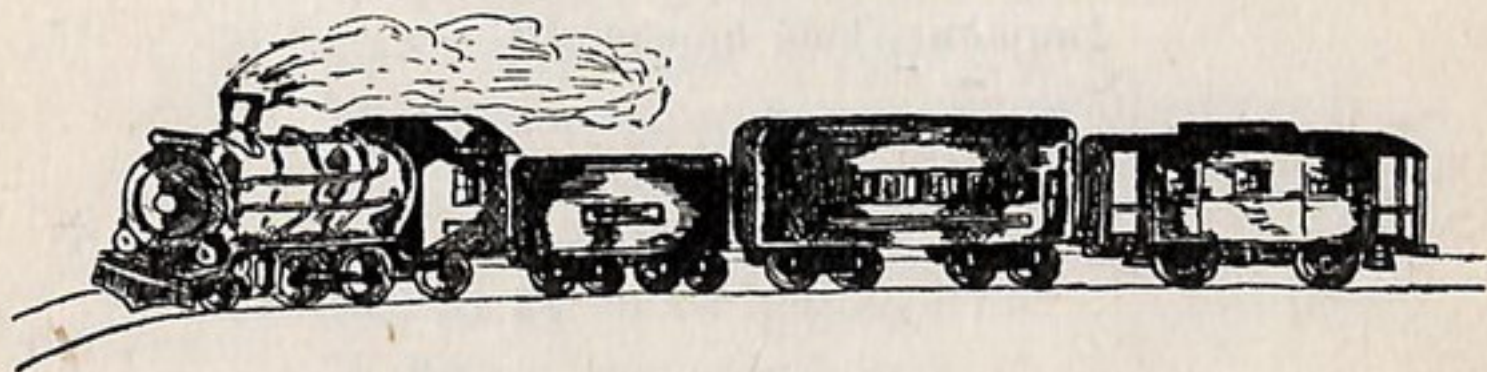
Նըշմաբա՞ծ է՞ք ոտները, ներֆնուղիին մէջ երկսեռ,
Հանդարտօրէն ֆով ֆովի, սրունքներ եմ շատ բարի...
Բայց քիչ յետոյ պիտ' երթա՞ն հագար ու մէկ ուղղութեամբ...
Ոտները այդ չարագործ ունին մէկ մէկ նըսպատակ.
Ու պերճախօս ներֆնուղին, շոնթալից աղմուկով՝
Հա՛ կը վազէ, կը վազէ բեռնաւորուած ոտներով:

Ե՛ս տըխրութեամբ հոն տեսայ, ի՞նչ կեղծաւոր եւ ի՞նչ չար,
Հրէական ոտներ շա՛տ կօշիկներու մէջ փայլուն...
Ազնուական կեցուածքով՝ ժըպիտը միշտ աչքերնուն,
Ահա անոնք պիտ' երթան, մէկուն ձեռքը սեղմելու,
Անթիւ սուտեր խօսելու... մէկ արծաթի փոխարէն...
Բայց անտարբեր ներֆնուղին, մեծաշոինդ աղմուկով
Լոյսերու տակ շողշողուն բազմութիւնը կը տանի...:

Ե՛ս գըլխիկոր կը դիտեմ Բաբելոնը այս հըսկայ,
Անթիւ անհամար ոտքերը փիլիսոփայի ակնոցով.
Հափոնցիի խորամանկ, ոտքերուն ֆով՝ ոտքեր մեծ,
Ըստահակի կեցուածքով, փռչիի տակ ծանրաբեռն,
Արգահատելի ոտքեր շատ, մեծ ազգերու պատկանող...
Բայց ներքնուդին պերճախօս՝ ֆաղափ մը չափ խոշոր
Բազմութիւնով ծանրաբեռն, հա՛ կը վազէ, կը վազէ:

Ծովածաւալ բազմութեան, ոտքերուն մէջ նաեւ կան
կընոջական գեղանի, սրունքներ բումբ ու սափոր,
Փոքրիկ ոտքեր ցանկալի, ակնահանոյ, գըրաւիչ,
Որ ձեր աչքերը գամուած՝ կ'ուզէ՛ք պահել մինչեւ վերջ...
Բայց գիտե՛ք թէ ուր կ'երթան, ոտքերը այդ իգական,
Շնորհալի ֆալուածքով, ու բոյրերով նարդոսի...
Կ'երթան սիրտ մը խոցելու, Յուդայի կեղծ համբոյրով...
Բայց ներքնուդին անտարբեր, ֆողարկուած հեգնանքով
Դորդալէն կը կանգնի իր վերջացող կայանին...

Ու բազմութիւնը յոգնախօսուն արագօրէն կ'ելլէ դուրս.
Նաեւ շընիկ մը սեւահեր՝ իր կոյր տէրոջ առաջնորդ,
Հանդարտօրէն ու հըլու, տըխուր աչքերով կը ֆալէ...
Եւ կենդանին այս բարի՝ շա՛տ զգայուն հոգիով,
Հաւատարիմ ֆայլերով ներքնուդիէն կ'ելլէ դուրս.
Ե՛ս հիացած կը դիտեմ, առափնի պատկերն այս,
Ու սեւահեր շընիկին ֆայլերուն հետքը լուսաւոր...:

ՇՈՒՇԱՆՆԵՐԸ ԱՐԱՐԱՏԻՆ

Շուշանները ձիւնաթոյր,
Հեգահամբոյր գըլխիկոր,
Գինովցընող բոյրերով՝
Խորհրդանիշ սրբութեան...:
Երբ բով բովի փընջուին,
Շուշանները պերնախօս,
Անբիծ ու թարմ կոյսերու,
Գիրկըն հանգչիլ կ'ուզեն յար...:

Կ'ուզեն մէկուն նուիրուիլ,
Շուշաններըն ըզգըլխիչ...:
Նուրբ ցողուններու գազաթէն՝
Ամատչելի, ամօթխած,
Ձիւնասպիտակ իրաննին,
Նազանֆներով կ'օրօրեն...
Եւ պերնախօս աչֆերով,
Թարմ սրտերու գգուանֆին,
Հոգածութեան կըսպասեն...:

Այս սպասման ի խընդիր,
 Կըղերները շա՛տ բարի,
 Միաբերան ձայն տուին՝
 Շուշաններու բաղձանփին:
 Կոյս Մաքիամի հանութեամբ,
 Խորհրդանիշ կուսութեան,
 Շուշանները ձիւնաթոյր,
 Նոր հարսերու թելին մէջ՝
 Ժանեակներու գիրկընդխան,
 Նագելանեմ փայլերով,
 Սուրբ խորանին մօտեցան...
 Սուրբ խորանի լոյսերով,
 Աստուածային օրհնութեամբ,
 Կեանքերն այս շա՛տ նըրբին,
 Պիտի ապրին յաւիտեա՛ն...:

Եւ ինչո՞ւ չէ, օր մը ե՛ս,
 Կեանքի գուարթ մէկ խաղով,
 Այս հեռաւոր ափերէն՝
 Ինձ անծանօթ, բայց սրտակից,
 Հարս Արարատ թանկագին,
 Փունջ մը շուշան գգըլխիչ,
 Քեզի՛ նուէր պիտ' բերեմ:
 Երկնահամբոյր Արարատ,
 Աստղերը ինձ առաջնորդ,
 Լուսապըսակ մականտիդ,
 Եւ փէշերուդ ձիւնաթոյր,
 Շուշաններս պիտ' թափեմ...
 Թող Աստուած ալ իր պաշտպան,
 Ու հըրեղէն ձեռքերով
 Աստղեր շարէ մականտիդ,
 Նարօտ կապէ քո գըլխին...
 Եւ դո՛ւ ապրիս դարէ դար,
 Հարս Արարատ թանկագին...:

ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀ ՄԸ

Անշա՛րժ... անշա՛րժ... երկինք, երկիր, լոյս ու արեգակ
Ամպ ու անձրեւ, կեանք ու փոթորիկ բոլորը՝ մեռնին...
Ու լըռութիւն մը Սփինքսի, տիրէ համայն աշխարհի...
Բընութիւնը այս հըսկայ, լոյսերը բոլոր երկընքի,
Արեգակը ադամանդ, ու լուսնկան շողշողուն,
Աստղերուն հետ պըսպըղուն, ոչընչանա՛ն ու մարին...:

Թաւազըլոր ժայռերը, հին լեռներէն չիյնան վար.
Ու ծովերուն հովերուն խուլ մըռունչը վերջանայ...
Փոթորիկներն անպատկառ ու սանձարձակ ոգիով՝
Թող այս կեանքին չի իշխեն՝ հեգնանքներով փըրփրալի...
Ծովը հանդարտ թո՛ղ նիրհէ, հըպատակի լըռութեան
Խորհըրդաւոր այս կեանքին ամբողջ աշխարհ հետեւի:

Նագանքներով չօրօրուին ծառերը նոյս ու փարթամ,
Լըռութիւնը խանգարող տերեւ մը իսկ չիյնա՛յ վար.
Դաշտ ու ծաղիկ չի ծաղկին, գարնան բոյրը չըքանայ...
Ու թըռչունները նըռուողուն գըլուխ գըլխի լըռութեամբ,
Իրենց բոյներուն մէջ հանդարտ, թո՛ղ թեւածալ քընանան...:

Ժամերգութիւն հոգեթով, ծընծղաներու գիրկընդխան,
Կոչնակին ձայնը տա՛ն... տա՛ն... մեր ականջներուն հանելի,
Խընկամանին խըշոցըն իսկ... ալ թո՛ղ լըռեն վերջանա՛ն...
Լոյսերը բոլոր խորանի, մութ երկընքին հետեւին,
Կըղերներու փառասէր օբալագարդ թագերը
Զի՛ շողշողան, չի՛ փայլին...
Ու անօգուտ քարոզներ, Աստուածային խօսքերով,
Մեր պապական սըրտերուն՝ թո՛ղ ալելու չի կարդան...:

Ու այսպէս դեռ անհատնում սիրերգութիւնն աշխարհի,
Սոխակ ու վարդ միասին, թո՛ղ չըֆանան ու մեռնին,
Ոչընչանայ սէրն աղուոր, զգացումներն ալ սառին...
Շրթնումներէն զգայուն ո՛չ մէկ համբոյր վար չիյնայ,
Ու բամբասող կեղծաւոր կընոջական չար լեզուն,
Իրենց նախանձ սիրտերուն հետ միասին փառանան...:

Եւ այսպէս դեռ աշխարհի, արիւնարբու մեծերուն,
Օրէնքները անիրաւ, խաբէութեամբ զարդարուած
Ժողովները շահամոլ, ալ թո՛ղ փակուին վերջանան...
Կեանքը համայն թո՛ղ մեռնի, շշուկ մը իսկ չի լըսուի,
Յաղթանակող լըռութեան, երկինք, երկիր հետեւի...:

Ու այս սարսափ լըռութեան, կամ մեծ խաղի բընութեան,
Թո՛ղ յաջորդէ լոյս մը մե՛ծ... Արեգակէն աւելի,
Ու աւելի՛ գօրութեամբ, Աստուածային օրհնութեամբ...
Եւ այս խաղաղ լոյսին մէջ՝ վերածընի կեանք մը նոր:
Կեանք մը անմահ համերաշխ, Յիսուսի սուրբ ոգիով...
Յաւէտ գարուն ու ծաղիկ, բոյր զգըլսիչ թող տիրէ.
Կաթնաղբիւրներ հոս ու հոն, գըլգըլալով թո՛ղ վագեն,
Թիթեռնիկներ, թռչուններ, ու մարդիկներ շա՛տ բարի,
Աստուածային լեզուով՝ իրար ժըպտին ու խօսին...
Կաթիլ մը արիւն չի կաթի, մարդիկ բընաւ չի մեռնի՛ն,
Պատերազմներ չըֆանան, գերեզմաններ ալ չըլլան,
Կեանքի դրօշը մէկ ըլլայ, բա՛րձր, բա՛րձր ամպերուն,
Ազնուօրէն ծածանի, ծիածանի պէս պայծառ...
Նոր օրէնքներ ոսկետառ, մեծ դատաւոր Աստուծոյ՝
Մատներուն տակ հըրեղէն, արդարութեամբ թո՛ղ գրուին
Երկնականարին կապտորակ. ու այս բարի կեանքը նոր
Յաւէտ ժըպիտ, սէր ըլլայ, Յիսուսի մեծ ոգիով...
Նոր արեւին տակ պայծառ, մարդիք ապրին յաւիտեա՛ն...:

Ն/ւ Ե՞րբ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	12
ՆԿԱՐԻՍ ԱՌՋԵԻ	13
ԳԻՒՂԻ ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ, ԿԱՄ ԱՆՁՐԵԻ	14
ՄԱՏՈՒՌԸ	16
ՍՊԱՍՈՒՄ	17
ՄԵԽԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ	18
ԲԱԺԱՆՈՒՄ	20
ԵՐԿՈՒ ԳԻՆՈՎ	22
ԲԱՂՁԱՆՔ	24
ԶՈՒՆԻ	25
ՀՈԳԻՆ	26
ԿԵԱՆՔԸ ՓՈԹՈՐԻԿ	27
ՇԱՆԹԱՄԱՀ	28
ՄՈՌԱՅՈՒՄ	30
ՍԻՐՏՍ ԱՆԱՌԱԿ	31
ԽԵՆԹ ՍԷՐ	32
ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ	34

	Է?
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ	35
ԻՄ ԲԱՆՏԸ	36
ՆԿԱՐԻԴ ԱՌՋԵԻ	37
ԿԱՅԾՈՌԻԿՆԵՐՈՒ ՊԱՐՏԷՉԻՆ ՄԷՉ	38
ՄԱՅՐԵՐԸ	40
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒՆ	42
ՏԷՐՈՋԸ ՊԱՏՈՒԷՐԸ	43
ԱԴԱՄԱՆԴ ՄԱՏԱՆԻՆ	46
ԿԵԱՆՔԸ	48
ՄԱՅՐ	49
ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ	50
ԵՐԱՉ	52
ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԵՒ ՍԻԱՄԱՆԹՕ	53
ԾՈՎՈՒՆ	54
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ	55
ՆԵՐՔՆՈՒՂԻԻՆ ՄԷՉ	56
ՇՈՒՇԱՆՆԵՐԸ ԱՐԱՐԱՏԻՆ	58
ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀ ՄԸ	60

~ I ՆՈՒԱՐԴ ՕՏԱՃԵԱՆ I ~
ՆԱԶԵՆԻ ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ԱՊՐՈՂ

ՄՈՒՇՄԱՆԵՐ

Տպագրութիւն
«ԷԼՄԱՍ-ՍԱԹԻՆ» ՏՊԱԳՐԱՏԱՆ
Եռնիքն Սիթի, Ն. Ճ.

1947

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
[mirrored text]

עיתון

העיתון
החדש
הזה

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
[mirrored text]
1902

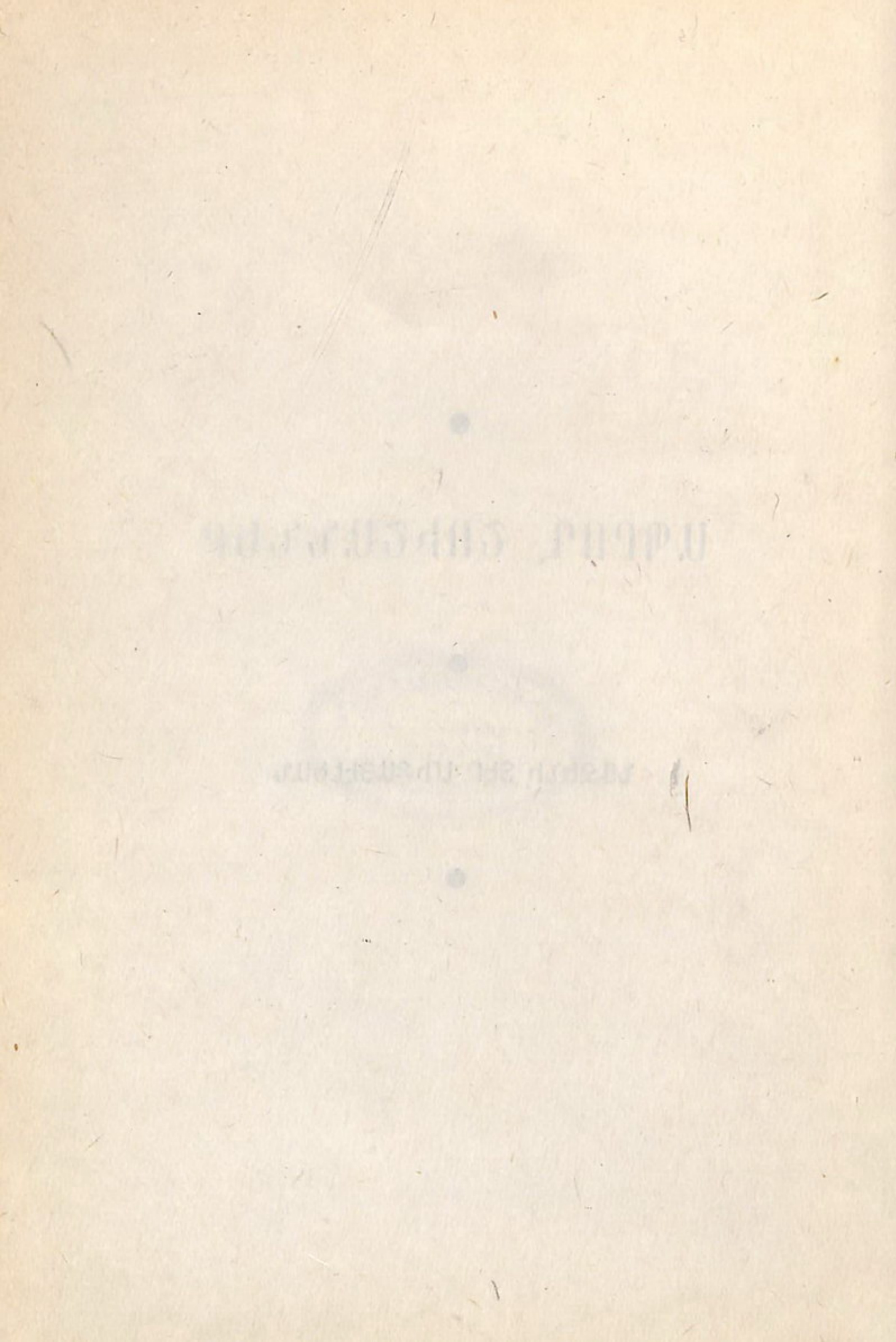

ՆԱԶԵՆԻ ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

ԱՊՐՈՂ ՇՈՒՇԱՆՆԵՐ

ՆԱԶԵՆԻ ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Խորանէն վեր, խորութեան մէջ գըմբէթին
Աստուածակերտ ձեռք մը Աստուածն է գըծեր.
Սեւեռաբիր, ամպածըրար, լուսահեր
Սիրածորան ու յուսատու ամէնփին:

Արեւակերտ խաչ մը վըրան խորանին
Իր կուրծքին մէջ գուրգուրանով սըրբազան,
Կը պահպանէ նըշխարները գերբնական
Նուիրումի մեծ գոհերուն հաւատքին:

Վեր կը թռչին օրհնութիւններն երգուած
Օրհներգուին վերացումովն անսըֆօդ
Հոգիներուն ցայտադրիւրէն լուսաշող
Եւ խընկաւէտ ամպերու հետ պըլլուած:

Ճոխ ջահերուն լոյսերուն հետ մեզ կ'իջնեն
 Յոյսերն ամբողջ աղանիի թեւերով,
 Ու մեր սրտերն կը թեթեւան, անխըռով
 երկինք կ'ըլլան կը բաժնուին ամպերէն:

Ծընծղաներուն ձայնը ծընծղուն ականջին
 Պահ մը խորքով կը մոռցընեն ամէն ձայն.
 Բուրվառները կը թռչըտին կը դողան,
 Դըրախտագեղ ոլորտ կ'ըլլայ մեր չորս դին:

Մոմերը նուրբ, միշտ պըլպըլուն ու լացող
 Սուրբ դէմքերու պատկերին տակ կը հալուին,
 Աղօթքի պէս իբրեւ նուէր երկընքին
 Ու մեր սիրտը կ'ըլլայ թեթեւ, յուսաշող:

Օրհներգութեան գիրքերն թաւիշ են հագուեր
 Ու արծաթով Աստուածորդին փանդակուած,
 Աստուածամայրն իր միածինը գըրկած
 Մեր շրթներու համբոյրին տակն են դըրուեր:

Եւ Լուսաւորչին կանթեղն անմար ու կարմիր
 Հըրաշունչ սիրտն է մեր աղօթքին տան,
 Հաւատքին խաչը մեր հոգւոյն գամող
 Մուրնն է հրեղէն, մուրնն է սըրբազան:

Ապրիլ 1946

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ ՀԵՏ

Գլրկուեր ես դուն բախտէն, ու գլրկեր ես դուն ալ մեզ,
Բու յաղթական վերելիդ բազուկներուն կենսալիր.
Ոսկեհանքերն Հայ մըտքին, քեզ կը կերտեն երկնից պէս,
Ոյժն իր ակունքը կը դնէ երակներուդ մէջը հիր:

Հայ հանաքներն կ'արթըննան քու երկրնիդ տակ փարթամ
Հողին հարուստ կուրծքին պէս, օրէնքներուդ արեւոտ
Ճառագայթովը բարի. դաշտ ու պարտէզ անթառամ
Գութանի երգ սիրաշաղ, երջանկութի՛ւն մըշտայորդ:

Ուրախութեան հըրախաղն աչքերուն մէջ Հայ ցեղին
Մըշտանուագ թո՛ղ ըլլայ. դիւցազնավէպն իրական
Թո՛ղ ծաւալի լոյսի պէս, իր էջերուն թանկագին
Նոր հերոսներ թող ծընին, վերընձիւղի ամէն բան:

Ոսկեդարու փետրագարդ գլրիչներով սըրսկուած
Հոգիներուն խայտանքը, կըրկին ծընէր մէջն Հայուն
Թո՛ղ արթննար ամէն բան դարերուն մէջ անթեղուած,
Նարօտ կապէր նոր կեանքին թըռիչներուն հետ փայլուն:

Սէրն ու բարին քու ծոցիդ արթուն պահակն միշտ ըլլան
Երկինքն իջնէ երկրիդ մէջ. Աստուածակերտ դառնաս դուն.
Փարոսն ըլլաս լուսաւոր, ազգերն ամբողջ քեզ ցանկան
Ու լոյսէդ լոյս առնելով, թո՛ղ հետեւին սուրբ ճամբուն:

ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐԷՆ

Գլբրկիդ մէջ գարու՛ն, գլբրկիդ մէջ գարուն ու գարնան արեւ ձեր
 ու մեր վերել,
 Հայու սըրբատաշ տառին խընկարկու անխոնջ տիկիներ դուք
 երկնապարգել.

Կոթող բազմամեայ, բաճար ու լուսալիր, կերտուած Հայ կընոջ
զգացմամբը հիր,
Քեզ հազար մաղթանք, կըրկնակ դարերու հըպարտ նայուածքի
վայելքը ընտիր:

Դուն ծընար մեզմով, մենք ծընանք քեզմով, հոյլ հոյլ աստղերու
փունջին պէս աղուոր,
Հայու երդիքին, երկնակամարին մեր ովսանն բերած որպէս ուխ-
տաւոր:

Օտար պատուաստէ մենք ձերբազատուած, Հայու հարազատ
բաժակն ենք ըմպած,
Բաժակդ բիւրեղ քու «Դպրոցասէր» սիրոյ, հաւատքի նեկտարով
լըցուած.
Ու մենք ենք կուգանք, երէկն ու այսօր ու դեռ ապագան ու շարան
շարան,
Որոնց շունչին տակ պիտի խորտակուի օտարին նետած պիրկ ու
ժանտ շըղթան:

Դուն շունչն ալ եղար գեփիւռին գողտրիկ, գգուելով ճակատը
որբուհւոյն փոքրիկ,
Մըրկուած ճամբորդն սեւ եղեռներուն, որուն հասակը այսօր
սըլացիկ
Շուշան մ'է կանգնած Հայու պարտէզին, Հայ կինն իտէալ Հայ
մայրը վաղուան,
Երգերը ջրվէժ, երգերը վրէժ օրօրոցին մօտ սեւաչեայ մանկան:

Գըրկիդ մէջ գարուն, գըրկիդ մէջ գարուն ու գարնան արեւ ձեր
ու մեր վերեւ,
Հայու սըրբատաշ տառին խընկարկու, անխոնջ տիկիներ դուք
երկնապարգեւ:

ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ

Ո՛վ ոսկեդարու մեր պապեր տիտան,
Դուք հուժկու բոցեր, մըտքի վառարան.
Սուրբ խայտանքներու պատկեր լուսեղէն
Անըստուեր յոյսով ու հաւատագէն:

Ձեր փետրամարմին գըրչէն կենսունակ
Թռչունն ինքն իսկ է որ կ'երգէ մինակ.
Դըրախտին մէջէն անցեր է կարծես
Տեսեր է լոյսին աղբիւրը անտես:

Շարականներու ալբերն գեղուշէն
Թովիչ պատկեր մը կը շրջանակեն.
Բարին թեւին մէջ Աստուածն է կ'իջնէ
Իր հոգին մեզի, մեր մէջ կը բաժնէ:

Պար կուգայ արդէն սէրն Աստուածաշէն,
Յուզումներն անվերջ հոգին կը կերտեն.
Ոլորտին թըռած մըտապատկերին
Կ'ուզենք շրջաշուիլ ու դառնալ գերին:

Աղօթաթաթաղ մարդը փոթորիկ
Կ'երթայ կը վազէ, անանձ, անառիկ,
Կ'ուզէ վեր թռչիլ հասնիլ անհունին,
Որոնել կեանք մը անմեռ ու անգին:

ՎԱԶԷ՛ ԿԱՌԱՇԱՐ...

Վազէ՛ կառաշար, աւելի արագ քան վազեղ երէկի,
Ծաղկալիք համբէն, մութ կաժաններէն, իբրեւ ոգի մը անգուսպ
փոթորկի.

Տա՛ր զիս շա՛տ հեռուն, մէկ նոր կոյս համբու եզերքը դալար
Ուր նոր իդներու ներմակ երազը ցոլփի պէս դողար:

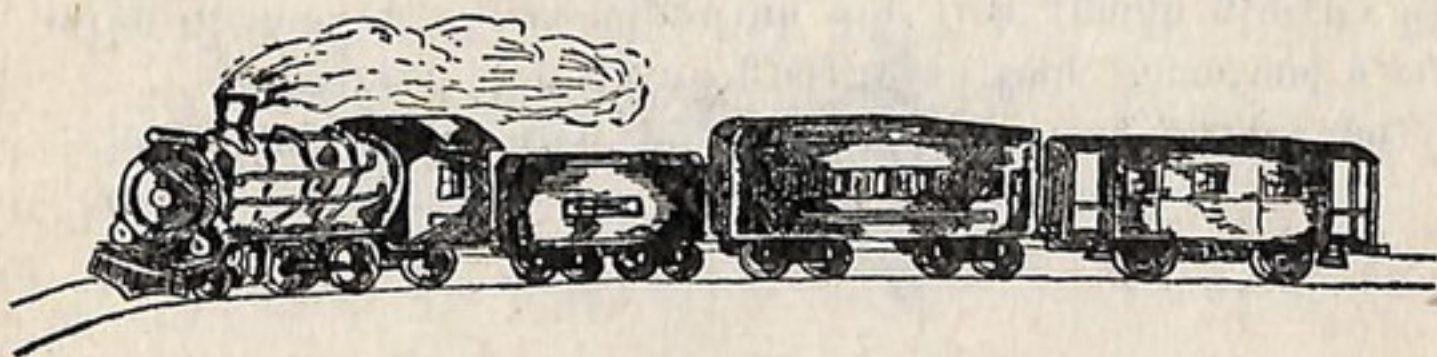
Վարդ նայադներու գրգասուն գրկին, հեշտանփին տար զիս,
Բորբ զգայնութեան կաթիլներ քամուին մէջը հոգիիս.

Վազէ՛ կառաշար, դեռ քիչ մ'աւելի, աւելի արագ,
Մըտածումներուս խօսական պարին հալսրովն անգիտակ:

Սարալանջերու յաղթական եղող տիտանը դարձի՛ր,
Իդներու տանող լոյս պարիկներու քեւն առ ու քոչի՛ր,
Վազէ՛ կառաշար, բայց այդքան ուժգին ալ դուն մի՛ սուլեր,
Հոգւոյս մէջ արդէն յուշեր կան սուլող, երէկէն նուէր:

Երէկը անցա՛ւ, այսօրը քեզի, վաղը ինձ ըլլայ,
Նոր երդիքին տակ, նոր արեւ քամուի, սիրտըս հով դառնայ,
Նոր վարդեր շոյէ՛, նոր բոյրեր քաղէ, ծաղկունք փայփայէ,
Ու նայուածքս վառ՝ նոր աչքերու մէջ հրդեհ սերմանէ:

Կը հասնիս, հասա՛ր, որքան կը սիրեմ այս համբան խաղաղ,
Այս կապոյտ երկինքն, այս ջուրը գուլալ, այս երազ հագուած
գիշերն լուսնաշաղ,
Սա կարմիր այտով աղջիկը աղուոր, պայծառ տարագի մէջը
պըլլուած
Քոյր մը գիւղացի, ժըպիտն աչքերուն, սիրտը աննրան:

ԴԱՇՏԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ, ՎԱՅՐԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ...

Որքա՛ն տըրտում է՛ք դուք խոսքան դաշտեր, լերկ, սեւատարած .
Բայց որքա՛ն կեանք կայ ձեր կուրծքին տակը վերագարթնելու,
Որքա՛ն խայտանք կայ ու որքա՛ն բոյրի ոգի թագնուած,
Ի՛նչքան երանգ կայ, ինչքան գեղ ու թոյր իբրեւ ակելու :

Երկունքն երկնագեղ, հանդարտ ու խաղաղ գիտեմ չուշանար,
Վաղը շուտ կուգայ, արեւը կ'իջնէ դրոներ կը բանայ,
Ու ներաշխարհի այդ բազմաբեղուն լոյսի սիրահար
Կաթ հատիկները, ոսկի ծիւերով մեզ նուէր կուտայ :

Ու այդ ուլունքներն պէս պէս գոյներով կեանքին կը բացուին
Ազա՛տ, առանձի՛ն, մեր լոյս աշխարհին շող, շաղն ըմպելու .
Եւ կանաչորակ նուրբ տերեւներու փունջի մը գըրկին
Որպէս մըսուրին, ծաղիկն կ'արթննայ երկինք մայելու :

Կուգան քով քովի հազար երանգով, թաւիշ ու սընդուս
Շահալրակներ պէս պէս, թիթեռնիկներու թւին թաթխուած
Ոսկեփոշիով, նրկարուած շաղուած, նըման երգերուս
Որ շատ քիչ կեանքով շըրթներուս կուգան, սըրտէս փըրցուած :

Դաշտի ծաղիկներ, վայրի ծաղիկներ ո՞վ ձեզ չսիրեց
Ու ձեզ չերագեց, ու խոնարհելով, հատ հատ քաղելով,
Կանանչ շիւղերով իրար կապելով կուրծքին չսեղմեց
Յուզուած հոգիով, ներկայ կամ անցեալ սիրոյ յոյգերով :

Որքա՛ն տըրտում է՛ք, դուք խոսքան դաշտեր, լերկ, սեւատարած,
Բայց որքա՛ն կեանք կայ ձեր կուրծքին տակը վերագարթնելու,
Որքա՛ն խայտանք կայ ու որքա՛ն բոյրի ոգի թագնուած,
Ի՛նչքան երանգ կայ, ինչքան գեղ ու թոյր իբրեւ ակելու :

Պ Ի Լ Ի Թ Ի Ս

Մատեանդ այսօր իմ ձեռքիս մէջ, թըռչունի սիրտ մըն է կարծես
Յուզմունքով լի, տափնակ, խըտղող, գրկող ձեռքի շոյանքին պէս
Անգուսպ, ուժեղ, թըրթըռումներ սիրաշխարհիդ խայտանքն առեր
ձերմակ թուղթին մատղաշ դաշտին ծաղկի նըման մեզ է տըրուեր:

Քամի չկայ, սիւգ մը թեթեւ մեզ կը շոյէ միշտ էջ առ էջ,
Կը սըրսըփանք կը խըտղըտանք տերեւներու երգի մը մէջ.
Թըռչուն կ'ըլլանք մենք ալ կարծես նիւղերէ նիւղ կը թըռչըտինք,
Բոյնն մեր հոգւոյն նոր շիւղերով կը նորոգենք կ'ընենք երկինք:

ձերմակ ստինք մըն է կաթի, մօր մը սիրոյն սիրով վառուած,
Մենք գայն կ'ըմպենք կաթիլ կաթիլ ներաշխարհի հեւքով լըցուած:
Մարմներգութեանդ բոցին թափով կը խըլըրտի ամէն հոգի,
Միտքն իր աչքով քեզ նըկարած, քեզ կը դընէ պատուանդանի:

Դուն աննըծար զգացումով գերզգայուն ու խայտախիւղ
Ի գո՛ւր էր որ ա՛հ խամբելու ցաւն ունեցար մէջը սըրտիդ.
Գիրքդ անմեռ գարուն դարցած տարիներուն դէմ յաղթական,
Կ'ոգեկոչէ ամէն օր քեզ, քեզ՝ քու սիրոյդ անցած համբան:

Քու երգախառն անունդ աղուոր, ոսկեթելի պէս վէտվէտուն
Միշտ պար կուգայ էջերուդ մէջ գերթ թիթեռնիկ մը անկայուն.
Կրկներգի պէս, ո՛վ Պիլիթիս, անունդ իսկ բաւ էր կարծես
Որ դուն անշէջ միշտ մընայիր արծարծուած բոցերուն պէս:

ՄՕՆԹԷ ՔԱՌԼՕ

Մօնթէ Քաուլօ՛, գեղեցկութիւն բըրգացած,
Սիրոյ ոգին, կամ սէրն իսկ ես Աստուծոյ.
Լուսամարմին պըզտիկ մանեակ մ'ես բաժնուած
Հրեշտակներուն ձեռքերուն մէջը անգոյ:

Լեռ, ապառաժ, բազկատարած կը սպասեն
Իրենց աչիքն քրքումներովն առնական,
Սիրահարի հատնումներով մե՛ծ վըսե՛մ,
Ու կը պաշտեն, աշխարհն ինկած լուսընկան:

Սիրանուագ ճայնը ծովուն մեղեդի
Կը սրսկուի հոգիներուն ու սրբաին
Լայն ու կապոյտ տարածութիւն ամէ՛ն դէ
Մէջը փակուած ոսկի վարսերն արեւին:

Թէ՛ կը ժըպտիս ու թէ կուլաս կարծես թէ,
Այնքա՛ն վեհ է, ըմպած բաժակդ աղուոր-
Ալ չի բաւեր էութիւնն իսկ պողպատէ
Ու կ'ընկնուիս ծանրութեամբ մը անսովոր:

Խըլել կ'ուզես բան մը իրմէ որ քու մէջ
Միշտ անսասան պահես տանիս քեզի հետ,
Միշտ քուկդ ըլլայ, իր հետ ապրիս ու անշէջ
Կարօտ մ'ըզնաս, իրմով վառուիս առ յաւիտ:

Գեղեցկութեան օրօրանին մէջն ինկած,
Մարդը կարծես կը սարսըռայ իր հիմէն.
Զգացումներն ալ կը ծընին անթեղուած
Ու խենթ կ'ըլլայ սիրաշխարհին վայելքէն:

Էութիւնդ իր խորութեամբ կը խըտդի
Ու կը հալուիս, կարծես չկաս ալ այն տեղ.
Մըտածումիդ մէջն ամէն բան կը կասի,
Կը մըրմընջես «Մօնթէ Բաուօ երգնագեղ»:

Բ Ա Ղ Ձ Ա Ն Ք

Ծովերուն ծոցը հանգչող սա լայնանիստ խութերուն մամռոտ
գազաթն ըլլայի,
Եւ հոգիիս քեւերով՝ փըրփըրէի ամէն դի:
Զուրերուն դաշտը լայննար հորիզոնէն ալ անդին, ու մաքրալոյս
իր խորքէն
Ծաղկատեսիլ ժայթփերով՝ անվերջ աղբիւր մը ցայտէր, որ հո-
վանար իմ հոգին:

Գեղեցիկէն արբեցող զոյգ մ'աչֆերու հայելին իր անդրադարձ
շողերով՝
Աստուածներէն ներշնչուած, առնէր պատկերն այս աղուոր ան-
փակտելի կապերով:
Եւ առ յաւետ լիւղ գայի, ես աչֆերու այդ ծովին մինչեւ խորերն
իջնէի,
Վեր թըռչէի անձկագին, ըմպէի հոն ինչ որ կար, ժըպիտն, ար-
ցունֆըն աղի:

Ու կեանքէն, վեր իրերէն, երկնֆին մէջ թեւածող երանութիւնը
առած
Արեւի պէս շըրջէի, փառքէս բաժին սրսկելով սըրտերուն մէջը
սառած:
Ու մոխրացած, անթեղուած կեանքերը կայծ առնէին նոր երկնֆի
մէջ վառուող
Շարան շարան աստղերու կէտկիտումովը աղուոր ու լուսաբիբ,
անըսֆող:

Սըրտերու հունձֆն այլեւս միայն ոսկի թող ըլլար ու հնձուորներն
փոխադարձ
Ծանրութիւնով բեռնաւոր, թո՛ղ ֆրտնաթոր ֆալէին ճամբաներէն
սիրարծարծ:
Կեանքն իր հեշտանֆը գծէր նըկարչի վեհ վըրձինով, մահը մեռնէր
ամէն դի,
Ճերմակ, անբիծ անարատ խաղաղութիւն մը պատէր, դարն ապ-
րէինֆ հըրաշֆի:

Մեզմէ թըռած հոգիներն կրկին մեզ հետ ապրէին, մեր շունչն
իրենց խառնուէր,
Երկինֆ երկիր միացած՝ արֆայութեան նըմանէր ու մէկ Աստուած
թող տիրէր:
Ծովերուն ծոցը հանգչող սա լայնանիստ խութերուն մամռոտ
գագաթն ըլլայի
Եւ հոգիիս թեւերով՝ փըրփըրէի՝ ամէն դի:

Տ Ե Ն Չ Ա Ն Ք

Արշալոյսէն համբուրուած, ծաղկածորան լեռներուն
Հըրայրփին մէջ բանտուած, թոյրով, բոյրով առլըցուն,
Հովուհիի գունագեղ տարագին մէջ պըլլըւած,
Հեռու տանջող իղձերէ, ըսպասէի իմ սիրած
Գառնուկներուս լոյս հօտին՝ իմ երգերովս հըմայնուած:

Ոտնաբռայիկ փայլերուս հետքերուն մէջը գողտրիկ,
Ծիլ ու ծաղիկ բուսնէին, ու թիթեռներ ալ փոփրիկ
Թեւածելով, պարելով իրենց թաւիշ թեւերով,
Ցատկէ՛, խաղա՛ ըսէին գեղջուկ սըրտիս անխըռով
Ու հովիւն ալ սիրարբած ինծի կանչէր սըրինգով:

Ու հեշտալուր իր երգին խաղերուն մէջ հոգեթով՝
Սիրտս վարդի պէս ծաղկէր սիրոյ լոյս լոյս բոցերով.
Եւ ծաղկաշխարհն հեշտօրօր, իր գրկին մէջ գարունի
Ծաղկեցըներ հեղ մ'ալ նոր գոյգ մը սիրտեր պարմանի,
Սիրտեր անհոգ, անտարբեր ծով ցաւերուն աշխարհի:

Յ Ո՛Յ Ս

Յո՛յս պըլպըլուն կանթեղիդ տակ, գեղակերտուած արձանի պէս
Մարմարակերտ պատուանդանի մը բարձրութեանը կանգնած եմ
ես.

Իտէալիս պատկերն աղուոր, դեռափըթիթ ոստ մը դալար,
Թեւերուս մէջ կը գըրկուի լի ջերմութեամբ հոգեպարար:

Գլխուս պըսա՛կ մ'իմ իդներէս, երազանքի գարուն մ'ամբողջ,
Թարմ ծաղկըներ աւշով լեցուն ու կոկոններ ու նոր բողբոջ.
Ապագայի ձայնը աղուոր, գըլգըլացող աղբիւր մեղրի,
Հոգւոյս ներմակ բաժակներուն՝ լոյս շիթերով կը կաթկըթի:

Արեւներու սրտէն ձօնուած նառագայթներ երազներկար
Իմ աչքերուս շողերուն հետ կը պըսպըղան շուրջս անդադար.
Բուրումնաւէտ շուշանի մը բացուածքին մէջ դողդողացող
Ցոլֆերու պէս ոսկեշաղախ, ցոլֆերու պէս անըջաշող:

* * *

Ո՛վ յո՛յս, այսպէս դուն այսօրիս վերփոխ կուրծքին բալասան,
Զիս կը շոյես, կը փայփայես գեփիւռի պէս հոտեւան,
Ամէն ծաղկէ բոյր մը առած, ամէն լոյսէ նառագայթ մ'հիր.
Բայց ալ բաւ է ըսպասումը, դուն մօտեցի՛ր, շո՛ւտ մօտեցիր,
Քանի վաղանց երազի պէս դեռ չեմ հալուիր կեանքի գրկին,
Քանի դեռ ես կայծ մը ունիմ հըրահրելու իմ կոյս հոգին:

Փետրուար 27, 1930

Ու այդ երգը հիր պար կուտայ հոգւոյս, ու ես կ'ընկըղմիմ անցնող
 օրերուս
 Թաւշոտ մեղկութեան ծոցին մէջ յուրփի, ու կը պըսպըղայ
 արցունքն աչքերուս.
 Բայց անցորդն անցաւ ալ սըրբող չըկայ, կեցե՛ք դուք յուշեր,
 իջե՛ք բարձունքէն,
 Թոյլ տուե՛ք սանձը ձեր երիվարին, տեսե՛ք մինակ եմ, անտէր
 ու անգէն:

Գիշերն ալ իջաւ տըրտմութեան մը պէս ու լոյսի խաղը ալ չկայ
 գըրկիս,
 Մինակ մընացի, հեռաւոր ընկեր, ու ալ քու յոյսըդ չի բաւեր
 սըրտիս.
 Ու նորէն կ'երթամ կեղծ ժպիտներով, սա լոյս քաղաքին ծոցին մէջ
 պըղտոր,
 Ուր ես չըգտայ ոչ մէկ լուսադրիւր, իդներուս փունջին ջուր
 տալու համար:

Միտքըս ամպերու պատմունքան հագաւ ու ալ չեմ տեսներ վրձինն
 նըկարչի.
 Խորշակ կը փըչէ, մըթնեցան բոլոր անցեալն ու ներկան իմ ծաղիկ
 կեանքի.
 Ալ կա՞մ թէ չկամ, հարցում ստոնաշունչ: Ծա՛ռ, նորէն թարթե՛
 ծաղիկ կեանքի.
 Եւ ես արթընմամ ու գըգուեմ ինծի, ու սէրը կեանքին սեւը
 տարտըղնէ:

Տ Ա Ղ

Ծաղկահըմայ լընակի մը քովչանփովը առինփնող
Աչքերուդ մէջ, ես սուգուեցայ ու կը սուգուիմ օրէ օրէ.
Ան կը լայննայ, կը ծաւալի ու կը սփռէ անսփող
Ըզգացումներ լուսաթըռիչ կոյս սրտերու հեշտօրօր:

Ես անձնատուր այդ հեշտանփի մեղրածորան ոլորտին,
Նիւթէն հեռու, կեանքէն հեռու, եթեր շաղախ սէր կ'ըլլամ,
Սէրէն ալ վեր, սիրոյ ոգին կը դառնամ, վեր աշխարհին
Փոքր ու տըգեղ ապրումներէն, բաղձանփներէն դառնահամ:

Շուշանները ինձ քեւ կուտան ու արծիւներն ալ թըռիչ,
Ու կը ճախրեմ ու կը ճախրեմ իմ երազիս լայն ճամբով,
Քու հոգիիդ ու էութեանդ ալքերուն մէջը դիւթիչ,
Հըմայփներու բոցերուն տակ, սիրածորան հեշտանփով:

Ու ես դարձած զըւարթուն մը եղեմներու պարտէզին,
Ծաղկափըթիթ անուշահոտ ածուներու երկայնքէն,
Կուգամ ըմպել գուլալ ջուրիդ արծաթափայլ ակունքէն
Անգայտ ու ջինջ հեղուկը լոյս, որ կը հոսի քու աչքէն:

ՇԱՓՐԱԿՆԵՐ

Նորէն կ'իջնեմ դալարաւէտ մամբաներու կողմ ի վար
Կախարդական երազներու դիցանոյշի մը նըման .
Արփիաշող ծովն հեշտութեան աչքերուս մէջ հըրավառ
Կռիւկոտելով ծիլ ու ծաղիկ, պարուրուելով գեփիւռին մէջ հո-
տեւան :

Մրգածառերն ծաղկիւղանի, անցնող մամբուս երկայնքին
Ժըպիտին հետ վար կը թափեն լոյս շափրակներ գեղակերտ
Իրենց փունջին խորհուրդներէն, որ գլխիս շուրջ կը յածին
Իբրեւ թիթեռ թեւասլաց, իբրեւ երագ սիրակերտ :

Ու մեղմօրօր, յուշիկ, յուշիկ, տերեւուտփին մէջէն կանանչ
Կ'իյնան հատ, հատ, նորէն նորէն երազներկար ու հովծըփուն
Մայրամուտի շողերուն տակ, ցայտադրիւրի ջուրերուն մէջ
Ու նիրվանաս ինծի բերող լուսաժըպիտ թաւիշ մամբուն :

ԴՈՒՆ ՄԻՇՏ ՎԱՐԴ ՔԱՂԷ...

Դուն միշտ վարդ փաղէ՛, ես շուշան փերմակ,
Մինչեւ մըթնշաղ, մինչեւ նոր լուսնակ.
Մէկտեղ փունջ կապենք, նստած քով քովի,
Թելերով արծաթ, քելերով ոսկի:

Ու լուսնի փերմակ լոյսով ողողուն
Թեւ քելի երթանք, նամբէն վար հեռո՛ւն,
Դուն փունջը կ'առնես մարգարիտ, գոհար,
Բոյրն ու քոյրն ալ ես գուարթ ու արդար:

Ու երբոր հասնինք մօտն աղբերակին
Մեր ուխտը ընենք անուշ երկնքին.
Դուն իմ շողն եղիր, ես շաղերն լոյսի,
Դուն իդան անարատ, ես տենչանք բարի:

ՆԿԱՐ

Յաւերժական գեղեցկութեանց սափորներու մէջ թաթխած,
իմ նկարչի վրձինս այսօր քեզ նրկարեց ծոցիս մէջ
Բուրումնաւէտ ու ձիւնաթոյր պաստառի մը լուսարծարծ
Ողորկութեանը վըրայ երգի չափ անուշ, յոյսի պէս անշէջ:

Փըրփուրներու լոյս ու տամուկ շրդարշի մէջ պըլլուած
Քընար մ'ունիս քու սատարէ բազուկներուդ ջերմութեան.
Սէրն է կերտեր անոր մարմինն ու թելերը տեսլացած
Սոսկ շողեր են երջանկութեան, լոյս ու շողեր նուիրման:

Հոգիդ մերկ է ու իմ երգս քու վարդագեղ շրթներուդ
Լուսաժըպիտ բացուածքին մէջ ազատօրէն ծաւալուն
Խունկ կը ցանէ, բոյր կը թափէ արփիափայլ քու հոգւոյդ.
Անգայտ ու սուրբ նամբաներուն, ուղիներուն երազուն:

Ե Ր Ա Ջ

Իմ երագին

Ծաղկուն գրկին,

Քեզ հետ մէկտեղ

Երանագեղ

Ապրումներով

Սիրագորով,

Կը մախրէինք

Մինչեւ երկինք:

Աստուածահուս
Քու մատներուդ
Շոյանփին տակ,
Ես ըսպիտակ
Արձան մ'էի
Երազանփի՝
Գեղափանդակ
Ու լուսերանգ:

Գիրգ, գիրգ աստղեր
Վար էր թափեր
Մեր երկնփին
Զինջ կապոյտին
Ժըպտով գեղուն
Խորհուրդներուն
Գեղեցկաշէն
Արգանդներէն:

Ու գուսաններ
Լոյս ու եթեր
Հագուստներով
Եկած մեր քով
Կ'օրհներգէին,
Կը խնկէին
Մեր սիրային
Սուրբ հեշտանփին:

Ու նիշտ այստեղ
Հուրփը ահեղ
Օրուան լոյսին
Տառապագի՛ն
Կաթեց իսկոյն
Իմ աչքերուն,
Ու թըռար դուն
Որպէս թռչուն:

Ես ու դուն
Աստղերուն
Ժրպտարթուն
Մէկ ժամուն,

Մեր սիրոյն
Վարդագոյն
Շրթներուն
Դողդոջուն .

Լիլաին
Կապոյտին
Այդ անգին
Կամարին .

Երգը հիր
Ու ճանիր
Պատրալիր
Կեանք ու իր .

Շուքին տակ
Մէն մինակ
Եկ բանանք
Անյատակ .

Մոռնալով ,
Երագով
Մ'անվերդով
Նաւելով .

Մենք հասնինք
Մինչ երկինք
Ու թռչինք
Գիրկէ գիրկ :

ՄԻԱՅՆ ԹԷ ԶԶԳԱՍ

Ցուֆերը վրնիտ գարնան արեւին
Արցունքներ դառցած աչքերուս խորքին
Մարգարտի նըման, շարուած են կարգով
Ու պիտի թափին նայուածքիդ բոցով :

Բայց չէ՛, չեմ թափեր, հպարտ է հոգիս,
Թո՛ղ գետեր դառնան ու հոսին սրբախ.
Թո՛ղ նաւարեկուիմ անոնց ալֆերով,
Թո՛ղ հիւծուիմ, մաշուիմ ներքին ցաւերով :

Միայն յաղթանակդ դուն չգգաս երբե՛ք,
Հեգնող ժըպիտով չընես սրբաբեկ
Աննուան կամփս, երկաթ ու պողպատ,
Ստուեր ծիծաղով միշտ զըրահապատ :

ԻՄ ՃԱՄԲԱՆ

ՍԱՐԶԸ ԺԳ ՄԵՍԻՍ

Ու իմ նամբան ուղեկորոյս հարսնուկի պէս կաս կարմիր
Նկարուեր է կակաչներով, աղուոր գետի եզերքին :
Նեկտարի պէս ըմպելով, շողն ու ցոլքերը լուսալիր
Ու արեւին ու լուսնին ու երկնքի կապոյտին :

Յիշատակի պէս աղուոր ես ինկեր եմ իր գրկին
Ու երագո՛ւն ու նախշո՛ւն երագնկար թւերուն ,
Ամբողջ իդօեր դնելով, անուրջներուս փըրփուրին
Հեշտութեան մէջ կը լողամ ու կը գրկեմ լոյս հեռուն :

Հեռո՛ւն, հեռո՛ւն, ապագա՛ն սուտակներով նկարուն,
Անմահ արեւն այն օրուան, անլոյս գիշերն հեշտանքի,
Նիրվանայիս հեւքն աղուոր, ամպհովանին վարդերուն
Զիւնծաղիկով սրբացած, գեղեցկութիւնն համբոյրին :

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ

Ո՛վ դուն մատեանդ արեւաբիր,
Իրաւածոր սուրբ հայելի,
Գերահրաշ դուն առաջնորդ
Ապրումներու մե՛ծ ու բարի,
Միւռոնաբոյր շունչդ սրսկուն
Կ'արթնցնէ միտքերն ծարաւ
Որոնելու երկինքներ հիր:

Սիրել, սիրուիլ եղբայրաբար
Ու նուիրուիլ միշտ իրարու,
Շինել, կերտել մէկը միւսին
Մանրանկար դառնալ Աստուծոյ.
Պակսած միտքին, միտք մը սրսկել,
Բարին կերտել լուսամարմին
Քառսին մէջ մութ աշխարհին:

Փշրել խաչերն սեւ ու անծիր
Կռիակներուն տակն անցեալին,
Մարդն յարուցեալ Յիսուս շինել
Ժպիտն աչքին երկնաթռիչ:

1947

ՆՈՐ ԵՐԱԶ

Համբոյր մը դի՛ր իմ շըրթներուս, ինչպէս ցօղը դըրաւ վարդին,
Ա՛յնքան քեթեւ, ա՛յնքան քննուշ որ ես մընամ երագ նամբին.
Դիցանոյշ մը դառնամ միայն, վերացումը գըրկած կըրծփս
Եւ նայուածփիդ բոցն ըմպելով, աստղեր կաթին իմ լոյս սըրտիս:

Ու կաթնային գիշերներու լոգանքին մէջ իմ հեթանոս
Գեղեցկութեան խնկումին տակ, դուն ալ արեւ անըջահոս,
Սոսկ մեր հեւքը սըրսկենք նորէն, ա՛յնքան մաքուր, այնքան
նեքմակ,
Որ քեզ պաշտեմ յաւերժօրէն, Աստուածային սիրով մը համակ:

Շուշան սիրոյ խայտանքը խոր քըռչող չըլլար երբե՛ք,
Իր ոսկեգօծ վանդակին մէջ օրեր չունի նա սըրտաբեկ,
Միշտ հատիկներն առջին դըրուած, իր երգերուն հետ առանձին
Երկնանուէր նակատագրով, վախը չունի մեծ փոթորկին:

Մ Տ Ա Տ Ի Պ Ա Ր Ի Ս

Ու դուն ընդմիշտ կը ժըպտիս բիբերուս մէջ տեսլացած
ինչպէս ուռի մը աղուոր, լընակին մէջ ցոլացած,
Երազ ու կեանք սրսկելով խորհուրդին մէջ ապագայ,
Զոր լոյս յոյսեր կը կերտեն ու կոյս հագին կը բաղձայ:

Սիրերգի մը չափ անուշ սօսափներու ընդ մէջէն
Զեփիւոր ինձ կը բերէ բոյրերու մէջ թաթխելէն
Ոսկի ալիքը ձայնիդ, ու ես պուրակ ծաղկագեղ
Հագար վարդի բաժակով կ'ըմպեմ նեկտարդ համեղ:

Մըտատիպար գեղաշաղ, հոգիդ սկիհ, սէրդ նըշխար,
Սուրբ պատկերով քանդակուած, խորհուրդներով մեծ անմար
Ո՞ր նամբային մէջն ես դուն, ո՞ր երկընքին տակ թափուն,
Երկու աշխարհ ունինք մենք, երկի՞նքն ես, թէ հոս ես դուն:

Ս Պ Ա Ս Ո Ւ Մ

Վարդի ֆողի մը լայն բացուածքին պլլուած,
Ի գո՛ւր քեզի սպասեցի ես մինակ,
Կաթնաղբիւրի մօտիկ քարին սպիտակ
Ճերմա՛կ, ներմակ երազներըս ես գրկած:

Սպասումի հատնումին տակ իմ հոգւոյս
Կարմիր բոցը, այտերըս վարդ արիւնեց,
Արշալոյսի ցօղով աչերս ողողեց,
Բայց միշտ քեզի սպասեցի լիայոյս:

Սօսափիւնը տերեւներուն մութ կանանչ
Քամիի պէս սարսուցուց կոյս հոգիս,
Ու պահիկ մը պատրանքին տակ երազս,
Ես կարծեցի ըմպել նայուածքդ սիրատանջ:

Գուցէ կապոյտ ֆողով պննուած գեղուհին
Նոր բոյրերով, նոր թոյրերով օծանուած,
Սարի գլխին, քեզ կասեցուց սիրարբած,
Ծիծաղելով մեր սիրոյ սուրբ պապակին:

Փարիզ

Ա Ն Ծ Ա Ն Օ Թ Ի Ն

Քու լուսաբիր աչքերուդ խորհուրդներուն մէջ անծիր,
Ես սուգուեցայ հեշտանով ու լուրժեամբ մ'անբասիր:
Հոգիս հոգւոյդ գամելով, ապրեցայ կեանքն երազիս,
Երազիս՝ վարդ ու մեկոն, որ եթերին տարաւ զիս:

Քու շրթներէն թափթըփած վարդ թերթիկները բոսոր,
Սրտիս վրայ իջնելով դարձան ծաղիկ նորանոր,
Ու լոյս փունջեր կազմելով, ներաշխարհիս խորանին՝
Եղան բոյրեր խնկարկող, պաշտամունքիս մե՛ծ սուրբին:

Քու կենսատու շունչիդ տակ, անէացած իմ կեանքիս
Ապրումները հրեշտակի շողեր դրին իմ սրտիս,
Ու ծանօթէն անծանօթ այս նոր կեանքի հեշտանքին՝
Հեւասարսուռ փաբելով՝ ես խնդացի աշխարհին:

Տ Ա Ղ

Սիրտըս՝ լայն սափոր, սէրդ՝ ոսկեղէն,
Հեղուկն է լեցուած մեղր աղբիւրներէն .
Ծաղկիս պէս ծարաւ, արեւծագին վարդ,
Երազ բաժակով ես կ'ըմպեմ գուարթ :

Զուարթ ու անհոգ, ներմա՛կ ու փրփուր
Բեհեզներու մէջ ընկղմած, մաքո՛ւր,
Ես կ'ըմպե՛մ, կ'ըմպե՛մ, լոյս ու անյատակ
Սափորիս ոսկի նեկտարն անապակ :

Մ Տ Ե Ր Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Հոգիս ծով մ'է այս գիշեր, խորհուրդներով գարունի,
Լուսնա'կ, ինկի'ր մէջն անոր, շող մ'ալ դու դիր ընտանի,
Ճերմակ իդներս քո'ղ լողան, ցերմակ լոյսիդ տակ աղուոր,
Խաղաղութեամբ համբուրուած գիշերին մէջ հեշտօրօր:

Նոր ծաղիկներ քո'ղ բուսնին, իմ մահնիս շուրջ կաթնային,
Նոր բուրումներ քո'ղ խնկեն, նոր երանգներ քո'ղ ծնին,
Ու երազներ բուրվառող ոլորտիս մէջ քաթխլւած
Յոյսս ալ ծաղկի վարդի պէս, սիրոյ անուրջը գրկած:

Մտերմութիւնս ցօղէ մտերիմիս հոգիին,
Մինչ էութիւնը աղուոր, մինչեւ ալքերն իր սրտին,
Ու անդրադարձ շողի պէս, իբրեւ հեղուկ մ'արծաթէ
Եւ իմ սրտիս եւ հոգւոյս խորութեան մէջ կաթկըթէ:

ԴՈՒՆ ԵՒ ԵՍ

Դուն կապոյտ հագուիր
Ծաւի ծով դարձիր,
Ես գիրկդ լողամ,
Մանկան պէս դողամ:

Դուն ալիք դարձիր,
Շոյէ ու փախչիր,
Ես քեզի նայիմ.
Քեզի պէս փրփրփրիմ:

Դուն լայն ու անծիր
Ծովերուն ցանցիր,
Թռչնիկներուն պէս
Վազէ ետեւէս:

Դուն ծովին խաղցող
Հառագայթն շողշող
Եղիր ու խըտդէ
Աչքերս սաթէ:

Դուն խորունկ ծովուն
Զափովն քո հոգւոյն
Սէր լեցուր ըմպեմ
Ու քեզ հմայեմ:

Դուն ծովու ծրփուն
Հերմակ նաւերուն
Պէս գիրկըդ դիր գիս
Ու տար երագիս:

Ծով եղիր մարմանք
Ու նայուածքս անթարք
Մէջդ քո՛ղ կաթէ
Իբրեւ զմրուխտէ
Շիթեր արեւի
Ու քեզմով հալուի:

Քարիդ

Հ Ր Ա Ի Է ' Ր

Կերտէ՛ սիրական, կերտէ՛ դու նորէն,
Կտորած քնարդ սըրտիս լարերէն,
Ու լոյս շողերու համբոյրին ներքեւ,
Սիրոյ երգերը հիւսեմք մշտատեւ:
Երգե՛մք, սիրական, երգեմք միասին.
Գարնան ժըպիտէն վարդեր կը հոսին.
Վարդեր ձիւն ներմակ, կարմիր ու դեղին
Բիւր խնկումներով սիրոյ երազին:
Եկո՛ւր սիրական, սէրն է լոյս ու ծով
Խո՛ր ու պըսպըղուն բնութեան ծոցով,
Եկո՛ւր, ու թո՛ղ մեր շրթներն տենդագին
Ուխտով մը հակին բիւրեղ բաժակին:

Գարուն դարձիդ փեզ հետ բեր, այն ինչ զոր դուն հետ տարիր,
Ես ձմեռէն չեմ ուզեր, իր տեսին մէջ թախծալիր
Սըրտերը իսկ խոնջէնքի պահ մը ունին տըրտմունակ
Ու երագել կը ձըգտին անդորրութեան մէջ մինակ:

Ճերմակ շուշան ունէիր երբ իրեն հետ ես անցայ
Ու իր աչքին մէջ աղուոր իմ բաղձանքս իսկ տեսայ.
Ծաղիկներուդ ամէն մէկ երանգներուն հանգունակ
Մենք ժպտեցանք իրարու, ժըպիտներով կենսունակ:

Լոյսէն աղուոր բան մը կար մեր հոգիին մէջ թաղուած,
Գեղեցկութիւն մ'անսովոր, աշխարհէն վեր բըռնուած
Երկինքն ինկած էր կարծես մեր այդ սիրոյն մէջ թափուն
Ու աստղի տեղ, արեւներ կը ցանցընէր իր գոգուն:

Ծիրանիներ մշտագեղ կամար կապեր էին մեր
Անցած փամբուն երկայնքին իբրեւ նարօտ լուսահեր.
Ու ջուրին ձայնը աղուոր, աղօթք մըն էր սըրբազան
Խունկերու պէս ծաւալուն, ուխտերու պէս անսասան:

* * *

Աւա՛ղ, թուխ ամպ մը անցաւ, ու այս պատկերն լուսաւոր
Ասպետի պէս գեղեցիկ, ինկաւ դաշտին վիրաւոր.
Ու մեր ձեռքերն դողդոջուն սպեղանի չի գտան
Հոգի ու շունչ սրսկելու տարաբախտին անկենդան:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Մըտփիս հըսկայ
Համբուն վըրայ,
Տողանց մը կայ
Անվերապահ :

Իմ անցեալին
Լոյսին, մութին,
Ապագային,
Արշալոյսին :

Արցունք, ծիծաղ
Հոն անյապաղ
Միաշաղախ
Կ'ըլլան յանախ:

Երբեմն խըտդուն
Երագներուն
Լոյս քեւերուն
Եղեր եմ քուն:

Երբեմն, աւա՛ղ,
Կեանքս խաղաղ
Եղեր է խաղ
Մութին միւսաղ:

Երբեմնի յոյսի
Ծառը ոսկի
Փոթորիկի
Եղաւ գերի:

Ու երբեմն ալ
Մութը անհալ
Կըրցաւ լուսնալ
Արեգնանալ:

Ու ապագան
Մեծ համր արքան
Դեռ կը կոփէ
Անըրջանքէ
Պալատներուս
Գահը սընդուս:

Ապըրշումի թելով նախշուն,
Թաւիշ թերթով ծաղիկ աղուն՝ը,
Անունդ ի՞նչ է, ես չը գիտեմ,
Բայց կը սիրեմ, քեզ կը սիրեմ:

Դաշտէն քաղեմ, դաշտին ցանեմ
Անգին գորգի նման ընեմ,
Ու նայուածքս արեւի պէս
Մէջըդ խաղայ ցոլք մը որպէս:

Յետոյ նըստիմ մէջը գըրկիդ
Ու տարտըղնիմ, քիչ մը տեղիդ,
Քիչ մը աջին, քիչ մը ձախին,
Հըլու ձայնին իմ խենթ եսին:

Գիտե՞ս, ինչո՞ւ այս բոլորը
Կ'ուզեմ լեցնել սիրտ-սափորը
Գեղեցկութեան մէկ նոր հիւթով
Որ գինք վառէ նոր երազով:

Ապըրշումի թելով նախշուն,
Թաւիշ թերթով ծաղիկ աղուն՝ը,
Անունդ ի՞նչ է, ես չը գիտեմ,
Բայց կը սիրեմ, քեզ կը սիրեմ:

ԱՒ ԵՍ ՏԵՍՆԵՄ

Ո՞վ է դըրեր այդֆա՛ն երազ, այդֆա՛ն գոյներ երկընփին,
Այդֆա՛ն խորհուրդ, այդֆա՛ն յոյգեր, այդֆա՛ն վարդեր քան-
կագին,

Ո՞վ է շիներ, ո՞վ է կերտեր, ըսէ՛ք ինձի այդ բիւրեղ
Բըլուրները, հուրէն, բոցէն, մեծ սէրերէն գունագեղ:

Ես չեմ ուզեր պաշտել հեռուէն, բոց աչքերով լոկ դիտել,
Կ'ուզե՛մ, կ'ուզե՛մ մըխըրնուիլ իր ալփերուն գոյն ու գեղ.
Տարէ՛ք զիս հոն, տարէ՛ք զիս հոն, անհուններուն մըխըրնուող
Սէգ արծիւներ սեպ ժայռերու ծաղիկներէն ներշնչուող:

Դըրէ՛ք տըխեղծ էութիւնս, ձեր քեւերուն լայնալորտ
Ու նախքեցէ՛ք ու նախքեցէ՛ք, մինչեւ հասնիք անոլորտ
Հորիզոնին բոցամանանչ անգայտ դռներն սարիքայ,
Ուր կը բացուին լոյս աշխարհին արահետները հըսկայ.

Պահիկ մը գէթ ա՛յս ես տեսնեմ, Արարիչը ամենագէն
Տարիներու կեանքս արդէն այդ բոպէին հետ կը փոխեմ:

Ա Ք Ա Ս Ի Ա Ս

Աշնան դալուկ շրթներէն, հիր թերթիկներդ համբուրուած
Իդներուս պէս կը թափին, կը տարտըղնին տըրտմօրէն
Քամիներէն ծրփծրփուն, արցունքներով ծածկուած,
Մըթութեան մէջ սըգաւոր, ուղիներուն համօրէն:

Հողմնասարսուռ նիւղերուդ լերկութեան մէջ ահաւոր
Յիշատակներս կուլան, ոսկեգօծ օրն անցեալիս
Ու մահաբոյր իր տեսփին անդունդներուն խորախոր
Յոյսերս պահ մը մարելով կը փոթորկի իմ հոգիս:

Փայլակնացայտ գիշերին, շրդարշին մէջ ալեգոյն
Տըրտմասարսուռ քու հոգին կը ցնցուի սըրտիս պէս.
Բայց բընութեան օրէնքով վերագարթնում չէ՞ համայն
Բուսաշխարհին ու սըրտին նոր ծիլերով գեղատես:

ԽԱՐՈՒԱԾՆԵՐ

Սիրաչարչար հոգիներ, մեծ խաբուածներ մարդերէն
Դուք ձեր մարուած կանթեղին ծանրութեան տակ յուօրէն,
Մէկ անժըպիտ երկնի տարտամութեան տակ մինակ,
Դուք, դո՛ւք ձեզի կը պեղէք, փոսապեղներ անգիտակ:

Անցած անցորդը կը տանի ինչ որ տուիք հեշտանփով,
Սէր, սիրտ, մարմին ու գորով...
Իր նոր քամբուն մէջ արդէն, փըլած տանար մըն ես դուն,
Դաւանափոխ է հիմակ, կը բուրվառէ նոր սիրոյն:

Փըրփըրացայտ ծովերու կոհակներուն յար նըման
Կը սարսըռաք դուք ձեր մէջ ու իբր հատած լուսընկան
Ամպերուն մէջ խաւարտչին, ձեր սուգին մէջ կը թաղուիք
Անօգնական ու անգէն, նոր սէրերէն անառիկ:

Բայց մերթ ընդ մերթ կը շողայ ձեր երգախառն սուգին մէջ
Խոստումներու ոսկեգօծ սիրամանեակը անշէջ.
Բառերն յակինթ ու զըմբուխտ կ'ոգեկոչէք հեշտանփով,
Վերարտադրել կը ձրգտիք ջընջուած պատկերն հրաշփով:

Ձեր արցունքին մէջը ծով յիշատակներ կը նաւեն,
Առաքաստի պէս ներմակ լուսատարած անցեալէն.
Մոխիրներէն կայծկըլտուն կ'ուզէք տաքնալ դուք կըրկին,
Ոգեւորուիլ, վերապրիլ, գըրկել հեշտանփն անցեալին:

Բայց այդ անիւղ կանթեղին խաւարը շուտ ձեզ կըրկին
Սեւ շղարշով կը պատէ ու տըխրութեան բանալին
Պերնանքին դուռը գոցելով, դուք կը մըսիք դառնօրէն
Ու կը գըրկէք սեւ խաչը նակատագի՛ր անօրէն:

ԹԵՒ ՏՈՒԷՔ ԱՍՏՂԵՐ

Ո՞ր մոզն էր արդեօք որ զիս շըփոթեց իր բագինին հետ,
ի՞ր աղօթքի տան լոյս խորաններուն բուրվառն ինձ կարծեց
եւ այնքան շա՛տ խունկ իմ մէջս դըրաւ որ մաշուի յաւէտ
Ու ոլորտն համակ սըրբազան ծուխով լեցուց պարուրեց:

Խորհուրդ է հիմակ ներաշխարհս ամբողջ անբացատրելին,
Ես իսկ չեմ կրնար մօտենալ իրեն հարցընել ինչուն.
Կը վախնամ փըշրել էութիւնն ամբողջ եւ սիրտն ու հոգին
Բիւրեղ է կարծես երկնախըմորով, նրբարուեստ, նա՛խշուն:

Թեւ տուէ՛ք, աստղեր, ձեր քեւէն եթեր, ես ալ վեր քըռչիմ,
Անխարիսխ կեանքի ոսկի գահոյքին մէջը ես հանգչիմ
Ու ձեր բացխըբիկ ու կեանքով լեցուն աչքերուն նըման
Պահ մը արթըննամ, ցաւի պահերուն պահ մ'ալ քընանամ:

Դըժուար է քընել մարդուն սահմանուած ա՛խ երկար քունով,
Բայց չ'արժեր ապրիլ ալեկոծ ծովի այս վըրդովանով.
Տարէ՛ք ամպերուն լայն ու ծըփծըփուն քեւերուն երագ,
Հիւսուիմ երկընքին քաւշոտ պատկերին անմահ ու անհաս:

1946

Ս Ի Ա Մ Ա Ն Թ Օ

Դուն ամպագոռ Սիամանթօ
Մե՛ծ գուսերգակ, քնարալար
Մեր իդներուն հոգեծըրար
Բոցալեզու քարգմանն անգոյ,
Կ'արժէր ծընիլ քեզի նըման
Գէթ ապրելով մէկ օր միայն:

Դուն նկարիչ խաչելութեան,
Վրձինդ քաղած նահատակուող
Հայորդիին սըրտին մարուող
Ճրագին մէջը անկենդան,
Ողջ պահեցիր ցաւին լեզուն
Ու կոտտանքը մեր Հայերուն:

Ձի խորհեցար թէ օր մ'ալ քեզ
Պիտի բացուէր ողջակիզման
Անագորոյն փըշոտ ճամբան.
Ու սգաւոր մենք ալ քեզ պէս,
Բայց անկարող նկարելու
Մեր վիշտը խոր, սե՛րդ աղու:

Ու ալ հիմակ սուրբ մը դարձած
Անունդ է որ կը կրկնուի
Խօսքերդ մասունք մընայ մեզի.
Ծեր թէ մանուկ գոց ենք սորված
Բոցերգութեանդ պատկերներուն
Յանկերգները, խրո՛խտ, զեղո՛ւն:

ՎԱՐՈՒԺԱՆԻՆ

Զինապիտակ աղանի,
Կը թռչըտիս մէջս յար.
Երագներուս անկամար
Ծաղկաշխարհին մէջն յուռթի
Կ'արձագանգես անդադար:

Սարսուռներու մէջ ներմակ
Ես դէմ առ դէմ քեզի հետ
Լուսատարած էջերէդ
Յագուրդ կուտամ իմ անյագ
Խոր ծարաւին խընկաւտ:

Ծաղկասայլիդ մէջ գըրկուն
Քու լուսաշող ապրումին
Աստեղաշար ու անգին
Բոցերուն տակը նըկուն
Կը մոխրանամ կը հալուիմ :

Ու այգավառ ալբերու
Բոցերգութեան պէս աղուոր
Կը ծընի սէր մը անլուր
Աղօթասաց փուրմերու
Պէս ծընրադրել քեզ համար :

Անմար կանթեղ վարուծան,
Յիսուսի պէս կարն կեանքով,
Զարչարանփի անյայտ ծով
Բայց արծանի յարութեան
Յիշատակիդ խարոյկով :

Մագթադինէն քող ըլլամ
Խաչելութեանդ առջեւ
Ու իմ մըտքիս հոլաքեւ
Նախզգացման հաւատամ
«Վերապրումիդ» Հա՛յ Արեւ :

Բարիդ, Յունուար 20, 1947

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Մամիկոնեան մեծ զարմին դո՛ւն գեղուհին մըշտական,
Հայ աշխարհին կանացի դո՛ւն բարձրադիր լուսընկան,
Կանգնիր նորէն դուն ոտքի բազմութեան մէջ Հայ կընոջ
Ու քու ուղիդ մեզ ցոյց տուր, նուիրումիդ սըրտառուչ:

Նուիրուեցար այո՛ դուն ու խլեցիր մեծ թափնին
Հաւատաւառ հոգիիդ զոհողութեամբը անգին.
Անգոսնեցիր դուն ոսկին ու ադամանդը տըրուած
Հաւատափոխ վազգէնէն, Ատրուշանին ծընրադրած:

Շուշանաբոյր Շուշանիկ մեծ կորովով Հայկական,
Շղթաներու շղթայուած դուն փալեցիր վեհ նամբան
Աներեւոյթ ուժերուդ համբերութեամբն Յիսուսի
Ու խաչը վեր բըռնեցիր, խաչն հաւատքին մեր ոսկի:

Երակներուդ մէջ լըցուած աւշոտ արիւնն վարդանի,
Գերերջանիկ դարձուց քեզ. երգդ թռչուն կամ հոգի
Կը թռչըտի դարէ դար, մասունքներուդ կարեւեր
Լոյս աստղերուն փալփըլուն շողերուն տակն անվեհեր:

* * *

Թո՛ղ Հայ տղան վարդանի ու Հայ աղջիկն Շուշանայ
Գինարբունփով արբենայ...:
Ու թող ապրի Հայաստան, եկեղեցին ալ Հայկեան
Ոգեկոչեն թող ընդ միշտ Ղեւոնդ, վարդան ու Շուշան:

1947

Ք Ո Յ Ր Ը

Շրթնամեծերուդ փրսփրսուն աղօթփին մէջ պըլլուած
Դուն կը մերժես մեզ նայիլ, նայուածքդ ուղղած առ Աստուած,
Գըլխանոցիդ սեւ ներմակ լայնութեանը պատերուն,
Քեզ կը պահես բանտուած ու հոգիիդ ցաւը ներհուն:

Համոզումիդ սըրբատաշ փըշաթելին արիւնոդ
Ողջակէ՞զ մ'ես արդեօք դուն, ըսէ՛, ո՛վ քոյր յուսաշոդ.
Եկեղեցին սըրբատուփ, դուն իրեն մէջն ես նըշխար,
Քեզ կը բաժնես ամենփին նուիրումով սըրբավառ:

Գութի հրեշտակ սընարի, տառապանքի ամոքիչ,
Բարիին ցուպը ձեռքիդ, նայուածքիդ հետ քիչ առ քիչ
Երկնաշխարհի վայելքին օրհնութիւնները կը սրսկես,
Հիւանդ աչքին մէջ մարդկային կեանքին, նոր կեանք մը կը տեսնես:

Դուն ալ կ'ուզես այդ համբին համբորդն ըլլալ օր առաջ,
Համբերութիւնդ անըծար, վըզէդ առկալս իբրեւ խաչ.
Ու հատուցման մեծ պահուն չե՞ս երագեր երկընքին
Հըրեղէն ձին քեզ տանող, որպէս գոհարն աշխարհին:

Անարեգակ օրերու սա սեւածիր շրջանակին մէջ տըրտմած
Զարհուրանալով կը սահի կեանքին անիւր ժանգոտած .
Համբան սառոյցով, մըթնօրտը ձիւն, քամին օձի պէս
կը սահի կարծես, հոգեւարք մարդուն նայուածքին ի տես :

Ամէն հասակէ, ամէն լեզուէ կտրին պարմաններ կ'իյնան, հա՛
կ'իյնան,
Լըցուած բաժակը կը յորդի անվերջ, մարդիկ գինով են, նորէն կը
ցանկան .

Էջը թունալից լեռնացած ցաւին սեւէն սեւաւոր
Դեռ կը սերտանայ, լուսանցք չի մնաց, տեսքն է ահաւոր :

Փըշապատ օրեր, թանձր մըշուշով, վաղը անորոշ, այսօրը կար-
միր,
Եսն աստուածացեր ու սոսկ իր գահին դաբնի է հիւսեր,
«Հագար աւելի կամ հագար պակաս մարդամեքենայ, ի՞նչ վնաս
կուգայ,
Այսպէս թէ այնպէս թող փառքը միայն իմ մօտս մընայ» :

Անիրա՛ւ աշխարհ, գաղտնիքով լեցուն տըրտում մեքենայ,
Ինչո՞ւ թոյլ տուիր որ մարդը ծնէր, քանի որ չի կայ
Ո՛չ ազատութիւն, ո՛չ սէր, ո՛չ պատիւ, բայց դաշտ մը կ'ըսուի,
Որ միշտ յաւիտեան մարդը չարչարուի ու յուսալքուի :

Մուրներ շինեցէ՛ք, քանդելու համար ուղեղները չար
Ու նոր մանուկին նոր գէնքեր տուէք սիրելու համար
Նըմանը իրեն, ու աշխարհն ըլլայ նոր արքայութիւն, եղեմ մը
նորէն,
Եւ ոչ թէ դժողք այս օրին նման ու կեանքը իշխէ մահուան փոխա-
րէն :

ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

Վըրան ծաղիկներ, տակը՝ քարմ տըղան,
Մօր մը արցունքը անոնց նիշտ վըրան.
Սեւ ֆօղ մը ինկած, քարթափուն վարսեր
Ու հեծեծանքներն բառեր են հիւսեր:

Արեւը կ'իշխէ գեւիթին հասած.
Կ'այրի հէֆ մայրը, հողին է հակած.
Մարմինն ու հոգին դըժոխքի ցաւով
Ա՛յս կը տառապին. ո՞վ կայ իրեն ֆով:

Ո՛չ ոք, ձեւն ու խօսք անցան ու գացին,
Մէկ բան մը մընաց, սփռա՛նքն լացին.
Լա՛ց, շատ լաց մայրիկ, այդ է որ միայն
Պիտի հովհարէ քեզ ու քու տըղան:

Շարժանքարէ մըտփիդ մէջ հիմակ
Անցնող պատկերը քու կեանքիդ համակ.
Ճիչերն առաջին քու տըղայ մանկան
Օրօրոցն ներմակ, ժպիտդ մայրական:

Ճերմակ ծաղիկներ, ներմակ ծաղիկներ,
Առաւօտ կանուխ ո՞վ է ձեզ ֆաղեր.
Որֆա՛ն շատ բուսնիք, դարձեալ քիչ էք դուք.
Ճերմակ ծաղիկներ, ներմակ ծաղիկներ...:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Դարձե՛ք անիւներ, դարձե՛ք հեշտանփով,
Այնքան շատ որքան կրնաք փոփէ փոփ.
Դուք սահմանուած էք ալ մեծ վերելփին
Կեանքն անկախ ընող երջանիկ փառփին:

Մենք յոգնած մամբորդ, քըրտինփով օծուն,
Նստինք շուփիդ տակ, ո՛վ խաղաղութիւն,
Ու մեր ապագայ սերունդները հոծ
Միայն թող լսեն Գողգոթան մարդոց:

Կեանքն իմաստ առնէ ու միշտ, յաւիտեան,
Ա՛լ մարդ չի տեսնէ շառ գոյնը արեան.
Զիթենին կտուցին աղաւնին ընդ միշտ
Թող տիրապետէ աշխարհն ամբարիշտ:
Դարձե՛ք անիւներ, դարձե՛ք հեշտանփով...:

ԱԶԱ՛Տ ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Հոգեթո՛վ ծնունդ, ազա՛տ Նոր Տարի,
Բարձունք երազուած, երգ ամէն սրբոյի.
Նոր օրէնքներու նրբակերտ բաժակ,
Արցունքներ սրբոյդ արեւ անյատակ:

Տեսիլք չես ալ դուն, կամ խօյ պար մըտփի,
Ջահակիրն ես մեծ երջանիկ կեանքի.
Լացն ուրախութեան աչքերէն քամոյ
Աղբիւրն ես յուրթի...:

Աւերակ կեանքին, սրբոյն զարկ տուող
Բալասանն ես դու, պարիկն անսփող.
Սպանդէն խլուած ծիւերն ընտանեաց
Փընջող պարանն ես, գիրկ գըրկի խառնած:

Սընի՛ր ու մեծցիր, արծիւի կաթով,
Լայն հորիզոններ թող կերտուին քեզմով,
Թող փակուին հիւսքերն մշտուրախ կեանքին,
Սերմնացա՛ն ըլլայ կեանքոտ վերելքին:

Մութ լապտերն ալ լոյս առաւ հովահարին մէջ ծառին,
Պատուհանիս նիշտ առջեւ, խաղաղութեան մեծ օրին.
Ես իրեն հետ ալ հիմակ, հին ընկերոջ մը նըման
Մըթընշաղին իջնելուն միշտ դէմ առ դէմ կը մընամ:

Քանի՜ տարի ինծի պէս ինք սրգաւոր միս մինակ
Կասուեր էր կարծես թէ մութին գիրկը անյատակ.
Ես իսկ մոռցեր էի գինք, սեւն էր նշանը օրէնքին,
Կէտ մը լոյսն իսկ սարսափ էր պատերազմի բիրտ կեանքին:

Զեմ հաւատար դեռ իրեն թէ կը վառի իսկապէս.
Ծառին հեւքոտ կուրծքին մէջ, անուրջ մըն է ինք կարծես,
Տերեւներուն շարմաղին, մայթին վըրայ թափթըփուն
Ստուերները կը պարեն, լուսապատկեր նըկարուն:

Քունն աչքերուն երբ իշխէ, կը բաժնուիմ ես իրմէ,
Բայց թոյլ կուտամ որ փեղկիս լուսամուտէն ներս ծորէ
Լոյսի ծերպերը կեանքոտ ու չի տեսնեմ ես մութին
Հիւլէն անգամ սարսափող որ գիս ըրաւ իր գերին,
Ճիշտ խելագար մարդու պէս իր անիմաստ նայուածքով
Պարտադրուած լըռութեան շըղթան վըզիս կախելով:

Մայիս 1, 1945

Հ Ս Կ Ո Ւ Մ

Կոկոն մ'է թառած աւշոտ ցօղունին
Գըրկաբաց թելին .
Սիրահալ աչքի պէս խոնաւ ու թաց,
Զսպուած սիրոյ նըման սեղմուած :

Խորհուրդներ կան հոն անընթեռնելի,
Գոյներ կան երգող, գիծեր նրբաշունչ .
Բուրմունքի բոցը, խայտանքն արելին,
Շիթ մը աստղերէն, հեւք մ'ուրալս լացէն :

Կ'ուզէի հսկել գիշեր մը ամբողջ
Տիրելու համար խորհուրդին այդ խոր .
Տեսնել բացուիլը, տանջանքը բոլոր,
Նայուածքն առաջին կապոյտ երկընքին :

Վաղն առտու արդէն սարսուռն իր սրտին
Պիտի սպասէ թափելու համար
Շափրակներն ազուոր անթիւ անհամար
Ու նըկուն սըրտով ինքն իր ծանրութեամբ
Պիտի թագնուի իր շուրջը հսկող տերեւներուն տակ :

ԱՆԼՈՅՍ ԱԶՔԵՐ

Ու վանական տըխրութեամբ կիսամութին մէջ անցնող
Անլոյս աչքով զինուորին հոգիին մէջ կ'իջնեմ ես.
Ինքնանուէր դարձաւ ինք գաղափարին համար վէս
Իր լուսացայտ համոզման նուիրումովն անըստօղ:

Սեւ ու մերմակ ձիերու բաշին վըրայ վայրահակ,
Գոռ ամպերու պէս վազեց իր բոցէ սիրտը գըրկած
Ու երկնային ոյժերու ապաւէնով գորացած
Լուսասէմ օրը երազեց, ազատութեամբն իր անյագ:

Մոռացումի վիհին մէջ երբ կայծակէն ալ արագ
Պարագըլուխ եղաւ ինք յաղթահարել թշնամին,
Յանկարծ աչքերն իր ինկան անդունդին մէջը հոգիին.
Հեղեղօրէն արտասուեց, մընաց անաչք անկըրակ:

Անլոյս կանթեղ մ'է հիմակ, արցունքոտ մոմ մը մերմակ,
Ո՛չ մէկ ժըպիտ իր դէմքին ցոլփի մը պէս չի խաղար.
Աշխարհ մութ է, կ'ըմբռնէ՞ք, ո՛հ, այդ վիշտն է շատ արդար.
Կեանքն իր գըրկին տատանակոտ, փըշոտ մամբայ մ'է հիմակ:

Զաւկին աչքով կը դիտէ ալ ինք հիմակ ամէն բան,
Շըքանշանն իր իսկ, վերելքն աղուոր իր երկրին,
Զաւկին դէմքն իսկ իր գաւկով ինք կը տեսնէ աշխարհին.
Զէ՞ որ սիրածն ալ մեռաւ իր աչքերուն միշտ նըման
Ճակատագրին սեւ մամբան...:

Բարիդ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	էջ
Մեր եկեղեցին	69
ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ ՀԵՏ	71
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ	72
ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ	74
ՎԱԶԷ՛ ԿԱՌԱՇԱՐ...	75
ԴԱՇՏԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ, ՎԱՅՐԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ	76
ՊԻԼԻԹԻՍ	77
ՄՕՆԹԷ ՔԱՌԼՕ	78
ԲԱՂՁԱՆՔ	80
ՏԵՆՁԱՆՔ	82
ՅՈ՛ՅՍ	83
ԾԱՌ, ՆՈՐԷՆ ԹԱՐԹԷ՛	84
ՏԱՂ	86
ՇԱՓՐԱԿՆԵՐ	87
ԴՈՒՆ ՄԻՇՏ ՎԱՐԴ ՔԱՂԷ	88
ՆԿԱՐ	89

	էջ
ԵՐԱԶ	90
ԹՈՉՆԵՐԳ	92
ՄԻԱՅՆ ԹԻ ԶԶԳԱՍ	93
ԻՄ ՃԱՄԲԱՆ	94
ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆԶ	95
ՆՈՐ ԵՐԱԶ	96
ՄՏԱՏԻՊԱՐԻՍ	97
ՍՊԱՍՈՒՄ	98
ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ	99
ՏԱՂ	100
ՄՏԵՐՄՈՒԹԻՒՆ	101
ԴՈՒՆ ԵՒ ԵՍ	102
ՀՐԱԻԷՐ	104
ԳԱՐՈՒՆ	105
ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ	106
ԴԱՇՏԵՐՈՒՆ ՄԷԶ	108
Ա՛Խ ԵՍ ՏԵՍՆԵՄ	109
ԱՔԱՍԻԱՍ	110
ԽԱԲՈՒԱԾՆԵՐ	111

	Էջ
Թեի ՏՈՒԷՔ ԱՍՏՂԵՐ	112
ՍԻԱՄԱՆԹՕ	113
ՎԱՐՈՒԺԱՆԻՆ	114
ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ ՇՈՒՇԱՆԻԿ	116
ՔՈՅՐԸ	117
ՁՄԵՌ 1944	118
ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿՆԵՐ	119
ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ	120
ԱԶԱ՛Տ ՆՈՐ ՏԱՐԻ	121
ԼԱՊՏԵՐ	122
ՀՍԿՈՒՄ	123
ԱՆԼՈՅՍ ԱԶՔԵՐ	124

8p.

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0027797

82.

ЦЕНА

2629

ԳԻՆ՝ ԵՐԿՈՒ ՏՈԼԱՐ

N. ODAJIAN

~~143 Waverly Place~~

~~New York 14, N. Y.~~

562 West 186 St.

new-york 33 n.y.

u. s. a.